

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 657.432/.433:657.6(043)(478)

RUSSU NICOLAI

PERFECTIONAREA CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE

Specialitatea științifică: 522.02 CONTABILITATE; AUDIT; ANALIZĂ ECONOMICĂ

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul departamentului „Contabilitate, Audit și Analiză economică” a Academiei de Studii Economice din Moldova

Conducător științific:

NEDERIȚA Alexandru, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, ASEM, Republica Moldova.

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctor:

1. **Președinte - MIHAILA Svetlana**, doctor în științe economice, conferențiar universitar, ASEM;
2. **Conducător științific - NEDERIȚA Alexandru**, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, ASEM;
3. **Referent oficial - GRAUR Anatol**, doctor în științe economice, conferențiar universitar, ASEM;
4. **Referent oficial - DOLGHI Cristina**, doctor în științe economice, profesor universitar, USM;
5. **Referent oficial - GROSU Veronica**, doctor în științe economice, profesor universitar, Universitatea „Ștefan cel Mare”, România;
6. **Referent oficial - COJOCARU Maria**, doctor în științe economice, conferențiar universitar, USM.

Susținerea va avea loc la data de 24 octombrie 2025, ora 14.00, în ședința **Comisiei de susținere publică a tezei de doctor** din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, pe adresa: MD-2005, mun. Chișinău, str. G. Bănulescu-Bodoni, 59, birou 104, (blocul B).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice a Moldovei, pe pagina web a ASEM (www.irek.ase.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 23 septembrie 2025.

Președinte al Comisiei de susținere publică a tezei de doctor:

doctor în științe economice,
conferențiar universitar

MIHAILA Svetlana

Conducător științific:

doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

NEDERIȚA Alexandru

Autor

RUSSU Nicolai

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	7
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	25
BIBLIOGRAFIE	30
LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	31
ADNOTARE.....	32
ANNOTATION	33
АННОТАЦИЯ	34

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de cercetare și importanța problemei abordate. În condițiile globalizării, gestionarea datoriilor financiare a devenit un element esențial pentru sustenabilitatea și competitivitatea entităților. Directivele Uniunii Europene (UE), Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS/ISA) și Standardele Internaționale de Audit (ISA) impun cerințe tot mai stricte în ceea ce privește recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare, având în vedere impactul acestora în procesul decizional. În contextul obținerii de către Republica Moldova (RM) a statutului de țară candidat în UE, armonizarea contabilității și auditului cu reglementările europene și internaționale constituie un proces important pentru creșterea transparenței financiare și facilitarea accesului entităților la piețele externe de capital.

Evoluția pieței financiare a condus la diversificarea formelor de finanțare utilizate de către entități, de la credite bancare tradiționale la instrumente alternative, cum ar fi leasingul financiar și obligațiunile corporative. În același timp, diferențele de curs valutar și costurile îndatorării generează dificultăți în aplicarea unui tratament contabil uniform, ceea ce poate afecta comparabilitatea situațiilor financiare și predictibilitatea riscurilor financiare asociate.

Un aspect tot mai discutat la nivel internațional este utilizarea prețurilor de transfer și a împrumuturilor între părți afiliate pentru optimizare fiscală, ceea ce poate conduce la manipularea indicatorilor financiari și la diminuarea bazei impozabile.

În acest context, cercetarea problemelor contabilității și auditului datoriilor financiare este de actualitate din perspectivă teoretică, prin dezvoltarea unor modele conceptuale îmbunătățite. Un grad mare de actualitate conferă și perspectiva practică, prin formularea unor recomandări care să optimizeze raportarea și auditarea datoriilor financiare. Astfel, studiul de față contribuie la clarificarea și perfecționarea tratamentelor contabile și a metodologiilor de audit ce se aplică asupra datoriilor financiare, având un impact semnificativ asupra transparenței, relevanței și comparabilității informațiilor financiare.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor cercetării. Problematika contabilității și auditului datoriilor financiare reprezintă un subiect de interes major atât în literatura de specialitate autohtonă, cât și în cercetările realizate la nivel internațional. Numeroși autori, *din RM* precum: Bădicu G., Dima M., Dolghi C., Graur A., Iachimovschi A., Mihaila S., Nederița A.; *din România*: Bojian O., Domil A., Dumitrescu A., Grosu V., Mateș D., Paraschivescu D. M., Pătrașcu L.; *din Federația Rusă*: Șcepotiov A.; *din Marea Britanie*: Cairns D., Massoudi D., Roestel V., Taplin R., Tarca A.; *din SUA*: Kieso D. E., Warfield T., Weygandt J., au analizat diferite aspecte legate de recunoașterea, evaluarea și auditul datoriilor financiare, oferind perspective variate asupra impactului acestora asupra performanței financiare a entităților. Autorii nominalizați au examinat doar unele aspecte generale ale contabilității și auditului datoriilor financiare. De asemenea, are importanță soluționarea problemelor în contextul armonizării legislației naționale la acquis-ul comunitar. În pofida interesului crescut, există probleme nesoluționate aferente leasingului financiar, costurilor îndatorării, diferențelor de curs valutar și prețurilor de transfer. Diferențele dintre SNC, IFRS/IAS și Directivele UE creează provocări în aplicarea unor metodologii contabile uniforme, afectând comparabilitatea situațiilor financiare.

Un aspect critic îl reprezintă utilizarea împrumuturilor între persoanele afiliate și a prețurilor de transfer ca instrumente de optimizare fiscală sau manipulare financiară. Lipsa unor reglementări stricte permite aplicarea unor dobânzi artificiale în tranzacțiile dintre părți afiliate, afectând atât indicatorii financiari, cât și obligațiile fiscale ale entităților. O altă problemă semnificativă este impactul fluctuațiilor cursului de schimb valutar asupra datoriilor financiare. Diferențele de curs valutar pot influența semnificativ valoarea obligațiilor financiare și costurile îndatorării, iar lipsa unei metodologii clare privind tratamentul acestora în diferite sisteme contabile generează incertitudine și afectează comparabilitatea situațiilor financiare. Similar, leasingul financiar este un domeniu unde tratamentele contabile diferă semnificativ între SNC și IFRS/IAS, ceea ce poate denatura indicatorii de performanță și poziția financiară a entităților. În plus, auditul datoriilor financiare generează provocări legate de aplicarea pragului de semnificație și de eficiența procedurilor de verificare.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în analiza complexă a abordărilor naționale și internaționale privind noțiunea, clasificarea, recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare și

auditarea acestora, prin dezvoltarea unei metodologii integrate și prin formularea unor soluții moderne și eficiente care să asigure aplicarea coerentă a standardelor, reducerea riscurilor și creșterea calității și comparabilității informațiilor financiare. Perfecționarea cadrului metodologic privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, în particular optimizarea procesului de recunoaștere, evaluare și auditare a acestora, va conduce la identificarea și reducerea discrepanțelor în aplicarea standardelor de contabilitate, diminuarea impactului riscurilor financiare asupra situațiilor financiare și îmbunătățirea mecanismelor de raportare. Soluțiile propuse vor permite aplicarea unor metodologii îmbunătățite de contabilizare și audit a datoriilor financiare, facilitarea comparabilității situațiilor financiare între entități și reducerea riscurilor asociate interpretărilor neuniforme ale reglementărilor contabile și de audit. Acest fapt va contribui la creșterea fiabilității informațiilor utilizate în procesul decizional al entităților și al autorităților de reglementare și control.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-metodologică și în recomandarea unor soluții pentru contabilitatea și auditul datoriilor financiare, prin identificarea și analiza problemelor conceptuale și aplicative existente, în vederea alinierii la normele și practicile internaționale avansate și a sporirii calității, transparenței și comparabilității informațiilor financiare.

Pentru realizarea scopului, cercetarea își propune atingerea următoarelor **obiective**:

- fundamentarea unui cadru conceptual clar privind noțiunea datoriilor financiare, prin analiza critică a abordărilor din literatura de specialitate și concretizarea criteriilor de clasificare a acestora;
- identificarea factorilor problematici de bază ce influențează procesul de recunoaștere, evaluare și raportare a datoriilor financiare, precum și examinarea tendințelor internaționale și a reglementărilor contabile și fiscale relevante în contextul RM;
- analiza modului în care principiile de evaluare a datoriilor financiare din IAS 32 „Instrumente financiare: Prezentare” și IFRS 9 „Instrumente financiare” pot fi aplicate sau adaptate în contextul autohton, luând în considerare necesitatea armonizării raportărilor contabile cu cerințele mediului economic din RM;
- dezvoltarea metodologiei de contabilizare a costurilor îndatorării în contextul obținerii diferitor tipuri de împrumuturi, precum și a recunoașterii diferențelor de curs valutar aferente acestora;
- analiza problemelor aferente recunoașterii și evaluării costurilor îndatorării în condițiile aplicării legislației fiscale privind prețurile de transfer și legislației civile din domeniul financiar-bancar al RM;
- fundamentarea economică a recomandărilor privind includerea datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare și adaptarea reglementărilor naționale la normele internaționale;
- abordarea aspectelor problematice aferente generalizării și prezentării informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare și impactul acestora asupra procesului decizional;
- elucidarea problemelor aferente planificării auditului și aprecierea riscurilor în cazul auditării datoriilor financiare;
- abordarea unor modalități noi privind colectarea probelor de audit și stabilirea limitelor de aplicare a acestora în cazul auditului datoriilor financiare;
- argumentarea direcțiilor de eficientizare a lucrărilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestora.

Ipoteza cercetării se bazează pe premisa, că dezvoltarea unor metode clare și aplicabile de recunoaștere, evaluare și auditare a datoriilor financiare determină sporirea transparenței informațiilor raportate în situațiile financiare, reduce incertitudinile de aplicare a standardelor și oferă un fundament solid pentru deciziile manageriale și economice. Totodată, corectitudinea raportării și integrarea acestor metode contribuie la gestionarea riscurilor și la diminuarea erorilor contabile.

Metodologia cercetării utilizată în teză îmbină metode teoretice, empirice și aplicative, având ca scop investigarea contabilității și auditului datoriilor financiare. Studiul este orientat atât spre analiza cadrului normativ și teoretic, cât și spre examinarea aplicabilității acestuia în practică, prin raportarea la experiențele entităților și practicile contabile și de audit. În procesul elaborării tezei, autorul a studiat și analizat prevederile actelor normative din RM și din alte țări privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, precum și IFRS/IAS, ISA și Directivelor UE. În cadrul cercetării au fost utilizate procedee specifice cum ar fi: inducția, deducția, sinteza materialului teoretic, metode cantitative și calitative de analiza, generalizarea și

sistematizarea informațiilor, precum și abordări generale și specifice privind clasificarea, compararea, selectarea, gruparea, recunoașterea, evaluarea, perfectarea documentara, reflectarea datoriilor financiare în conturile contabile și în situațiile financiare, auditarea datoriilor financiare.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în dezvoltarea metodelor eficiente de contabilizare și de auditare a datoriilor financiare printr-o abordare interdisciplinară inovatoare, care îmbină aspectele contabile, fiscale și juridice. Aceasta oferă o clarificare conceptuală și metodologică a tratamentului contabil al datoriilor financiare, precum și recomandări pentru perfecționarea reglementărilor și proceselor de raportare financiară și de audit. *Principalele elemente de noutate și originalitate științifică* includ:

- dezvoltarea și aprofundarea conceptului definitoriu de datorii financiare și a elementelor componente ale noțiunii complexe de datorii financiare;
- recomandarea unor criterii noi de clasificare a datoriilor financiare, având ca bază cadrul normativ internațional și european;
- identificarea și soluționarea problemelor aferente recunoașterii și evaluării datoriilor financiare;
- perfecționarea politicilor de contabilizare a costurilor îndatorării și a diferențelor de curs valutar, care sunt adaptate diferitor tipuri de împrumuturi;
- elaborarea unor recomandări pentru calculul, evaluarea și contabilizarea costurilor îndatorării, în contextul prețurilor de transfer și dobânzii anuale efective (DAE);
- fundamentarea necesității de includere a datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare și recomandarea unei noi metodologii de contabilizare a acestora;
- aplicarea impactului informațiilor privind datoriile financiare, inclusiv datele din notele explicative și indicatorii ajustați realității economice naționale, asupra deciziilor economico-financiare;
- elaborarea unui model de strategie de audit a datoriilor financiare ca obiect separat de verificare, care include evaluarea riscurilor și planificarea testelor de control;
- concretizarea procedurilor de obținere a probelor de audit specifice datoriilor financiare, utilizând testarea detaliată a tranzacțiilor și soldurilor, corelată cu pragul de semnificație;
- perfecționarea procedurilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestuia în procesul decizional, aplicând și indicatori din analiza economică.

Semnificația teoretică a tezei rezidă în:

- sistematizarea abordărilor existente privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare și dezvoltarea unui cadru conceptual consolidat;
- investigarea impactului diferențelor de curs valutar, al costurilor îndatorării și al leasingului financiar asupra recunoașterii și evaluării datoriilor financiare;
- analiza interdependenței dintre prețurile de transfer și datoriile financiare, aprecierea riscurilor, consecințelor fiscale și contabile asociate acestora;
- stabilirea relației dintre pragul de semnificație și riscurile financiare asociate datoriilor financiare, oferind auditorilor un instrument îmbunătățit de evaluare a acestor elemente;
- fundamentarea direcțiilor de perfecționare a contabilității, raportării și auditului diferitor categorii de datorii financiare.

Prin aceste contribuții, prezenta teză oferă o abordare teoretică și metodologică inovatoare, care poate servi drept bază pentru dezvoltarea viitoarelor cercetări în domeniul contabilității datoriilor financiare, auditului acestora și interacțiunii cu reglementările fiscale și juridice.

Valoarea aplicativă a tezei se confirmă prin:

- perfecționarea sistemului existent de perfectare documentară și elaborarea unor formulare noi de documente primare pentru evidența datoriilor financiare;
- recomandarea unor metode noi de determinare a sumei costurilor îndatorării eligibile capitalizării;
- propunerea unor conturi și subcosturi noi de evidență a datoriilor financiare în contextul aplicării tehnicilor moderne de efectuare a tranzacțiilor financiare;

- recomandarea unei noi metodologii de recunoaștere și înregistrare în conturi contabile a tranzacțiilor în cadrul contractelor de leasing financiar;
- elaborarea unor note informative privind datoriile financiare cu specificare concretă a informațiilor relevante;
- implementarea recomandărilor concrete de perfecționare a procedurilor de colectare și utilizare a probelor de audit în vederea aprecierii aspectelor calitative ale soldurilor conturilor de datorii financiare;
- elaborarea unei strategii de audit specifice datoriilor financiare și a unor mecanisme pentru aprecierea mai exactă a pragului de semnificație în auditul acestora.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere derivă din scopul și obiectivele tezei și se referă la: dezvoltarea și aprofundarea conceptuală a noțiunii de datorii financiare; identificarea criteriilor și modalităților de recunoaștere și evaluare a diferitor categorii de datorii financiare; recomandarea unor modalități moderne de contabilizare a costurilor îndatorării; stabilirea impactului prețurilor de transfer asupra contabilității datoriilor financiare; perfecționarea modului de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare; îmbunătățirea procesului de colectare și de utilizare a probelor de audit aferente datoriilor financiare; elaborarea propunerilor privind stabilirea riscurilor de audit și a pragului de semnificație la auditarea datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute pe parcursul cercetării precum: metodologia de contabilizare a datoriilor privind leasingul ca element al datoriilor financiare, inclusiv schemele de contabilizare, modul de calcul a ratei medii ponderate a dobânzilor aferente creditelor bancare; adaptarea unui registru detaliat pentru toate creditele și împrumuturile; modul de determinare și de contabilizare a diferențelor de curs valutar eligibile capitalizării; reconfigurarea strategiei de planificare a auditului datoriilor financiare, au fost implementate la entitățile din RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL și First Audit International SRL.

Publicațiile la tematica tezei. În procesul cercetării autorul a emis o serie de publicații la tema tezei cu efect focusat asupra problemelor identificate și soluțiilor propuse în 9 lucrări în reviste științifice de categoriile Bazelor de date internaționale (BDI), B și B+ precum și ediții științifice ale conferințelor naționale și internaționale, dintre care: 2 articole în reviste științifice indexate în BDI recunoscute de către Autoritatea Administrativă Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC); 2 lucrări în reviste incluse în Registrul național al revistelor de specialitate; 3 articole în manifestările științifice înregistrate în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din RM; 2 publicații în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare). Astfel, volumul total al lucrărilor constituie 4,74 coli de autor.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: adnotare, introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie (161 titluri), 24 anexe, 145 pagini text de bază, 22 tabele, 20 figuri.

Cuvinte-cheie: datorii financiare, costurile îndatorării, recunoaștere, evaluare, informații contabile, situații financiare, audit, contabilitate, prag de semnificație, proceduri de audit, raționament profesional, diferențe de curs valutar, leasing financiar, împrumuturi, credite bancare, prețuri de transfer.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sunt argumentate importanța și actualitatea temei, descrise scopul și obiectivele cercetării, suportul tehnico-științific și metodologic al tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute care stau la baza soluționării problemelor de cercetare, este conturată semnificația teoretică și valoarea aplicativă a cercetării, este formulată ipoteza de cercetare și este prezentată sinteza celor trei capitole a tezei cât și implementarea rezultatelor cercetării.

În **capitolul 1 „Fundamente teoretice ale contabilității și auditului datoriilor financiare”** se sintetizează abordările teoretice și metodologice privind conceptul de datorii financiare, fiind analizate definițiile și modelele existente în literatura de specialitate. Se investighează divergențele dintre reglementările contabile naționale, europene și internaționale. Un aspect inovator constă în integrarea unor factori economici și normativi în dezvoltarea unui model conceptual de recunoaștere și evaluare a datoriilor financiare, aplicabil atât în mediul economic național, cât și cel internațional.

Datoriile financiare ocupă un loc important în structura bilanțului, deoarece reflectă capacitatea entității de a atrage resurse și a gestiona obligațiile față de terți. Mărimea și componența structurală a acestor datorii reprezintă bază pentru luarea deciziilor strategice cu privire la structura optimă a capitalului și planificarea fluxurilor de numerar. Datoriile financiare reprezintă un element principal care caracterizează poziția financiară a entității. Informațiile privind datoriile financiare sunt furnizate de contabilitate și condiționate de doi factori de baza: identificarea elementelor care corespund definiției datoriilor financiare și pot fi incluse în componența acestora; clasificarea datoriilor financiare după diferite criterii în vederea obținerii informațiilor necesare pentru întocmirea situațiilor financiare și luarea deciziilor economice și manageriale.

În RM, noțiunea de datorie financiară se conține în diferite actele normative, principalele dintre care sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Analiza comparativă a definițiilor datoriilor financiare în reglementările naționale

Sursa	Definiția „creditului” / „datoriei financiare”
Legea privind activitatea băncilor	Angajament de a acorda bani ca împrumut, cu condiția rambursării lor, a plății dobânzii și a altor plăți aferente; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice garanție emisă, precum și orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată
Codul civil	Prin contract de împrumut, o parte transmite altei părți o sumă de bani sau alte bunuri fungibile, cu obligația de restituire
Legea privind birourile istoriilor de credit	Angajament de a acorda bani ca împrumut cu condiția rambursării lor, plății dobânzii și altor plăți aferente, precum și orice alt angajament rezultat din executarea contractelor de intermediere în asigurări; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice angajament de a vinde bunuri, a executa lucrări sau a presta servicii cu condiția amânării plății, inclusiv pe bază de leasing; orice contract de împrumut în cadrul unui proiect de finanțare participativă; orice garanție emisă; orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată
Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancară	Angajament de a acorda bani ca împrumut cu condiția rambursării acestora, a plății dobânzii și/sau a altor plăți aferente; prelungire a termenului de rambursare a datoriei; angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată de către organizația de creditare nebancară
SNC „Capital propriu și datorii”	Obligații actuale ale entității sub forma creditelor și împrumuturilor primite pe un termen stabilit și pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit ce decurg din fapte economice anterioare și prin stingerea (decontarea) cărora se așteaptă să rezulte o ieșire (diminuare) de resurse care încorporează beneficii economice

Sursa: elaborat de autor

Definițiile prezentate în tabelul 1 arată abordările legislative diferite din perspective *juridico-contabilă* integrată și *financiar-analitică* funcțională. O sinteză practică a criteriilor IAS 32 legată de clasificarea instrumentelor financiare este investigată sub forma unui algoritm de decizie DA/NU. IFRS 9 nu oferă o definiție proprie a datoriei financiare, dar utilizează conceptul din IAS 32, unde aceasta este descrisă ca o obligație contractuală de a achita numerar sau alt activ financiar, de a realiza un schimb financiar în condiții nefavorabile ori de a livra un număr variabil de acțiuni proprii contra unei sume variabile.

Accentul în IFRS 9 este pus pe modul de clasificare și evaluare ulterioară a datoriilor financiare, având în vedere scopul inițial al deținerii și modelul de afaceri al entității – o abordare mai flexibilă și mai detaliată decât cea prevăzută de SNC (figura 1).

IFRS 9 nu limitează aplicabilitatea sa doar la datoriile financiare deja recunoscute în sens strict, dar extinde aria de cuprindere și asupra angajamentelor contractuale care pot genera obligații financiare în viitor. Această abordare are o importanță deosebită pentru contabilitate, deoarece permite recunoașterea timpurie a unor posibile pasive și contribuie la reflectarea fidelă a poziției financiare a entității, inclusiv a riscurilor legate de astfel de angajamente.

Reglementările contabile americane (US GAAP) prin Accounting Standard Codification 470 Debts (ASC 470 Debts) tratează într-un mod mai specific datoriile, acestea fiind tratate ca angajamente ale entităților de a restitui sumele împrumutate, care pot avea forma de obligațiuni, note de plată sau alte titluri de datorii.

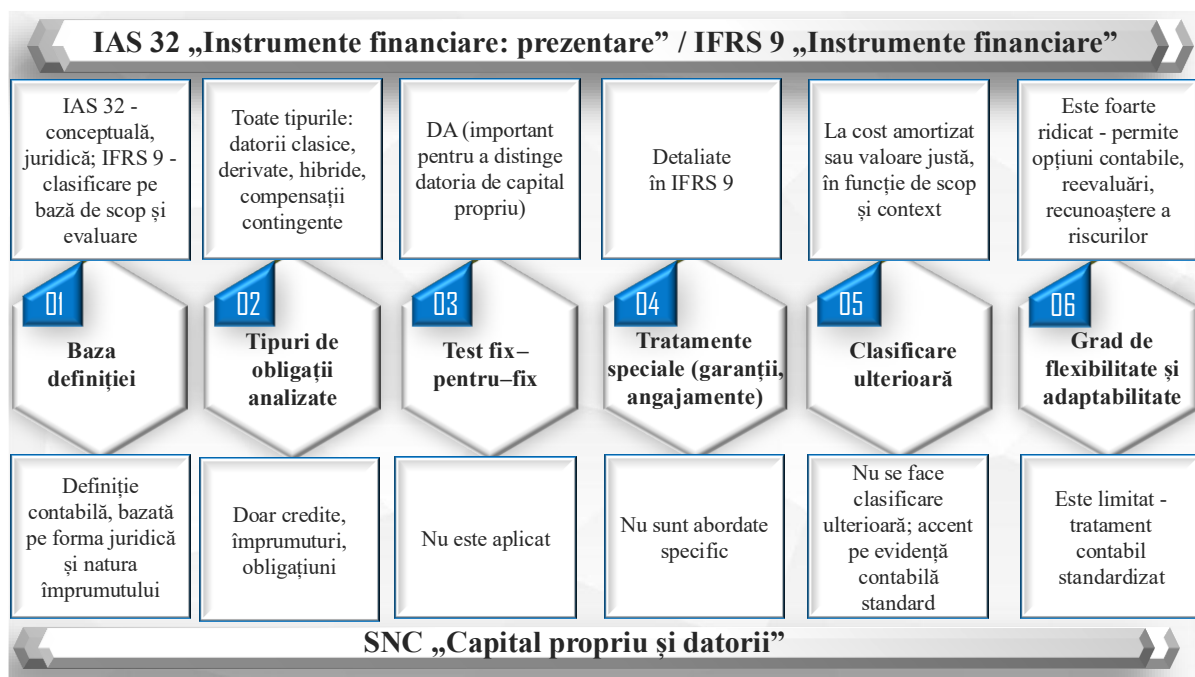

Fig. 1. Analiza comparativă a abordărilor naționale și internaționale privind datoriile financiare

Sursa: elaborată de autor

Pentru o imagine de ansamblu privind cercetările realizate în domeniul contabilității și auditului datoriilor financiare, autorul a utilizat una dintre cele mai importante platforme pentru cercetare academică, și anume, Web of Science (WoS). Urmare a cercetării, s-a constatat, că prima lucrare științifică datează din anul 1990, până în prezent identificându-se 163 lucrări științifice publicate în 151 de surse (reviste, cărți ș.a.), având la bază 5599 referințe bibliografice. În vederea elaborării acestora au colaborat 393 de autori, care au utilizat un set de 588 de cuvinte-cheie. S-au identificat 46 de lucrări științifice, publicate în 45 de surse diferite și cu un total de 1243 de referințe bibliografice. În literatura de specialitate se conturează o abordare financiară-analitică extinsă, conform căreia anumite datorii financiare pot fi tratate ca surse echivalente capitalului propriu, în special atunci când sunt menținute pe termen lung și nu implică presiune imediată de rambursare.

Într-o abordare contabil-juridică, datoriile financiare sunt definite ca obligații certe, asumate prin contract, care presupun rambursarea unor sume de bani într-un termen determinat. Fiecare grupă de abordări are anumite avantaje și dezavantaje însă niciuna din ele nu reflectă în mod exhaustiv componența și esența economică a datoriilor financiare. În acest context autorul a aprofundat și dezvoltat noțiunea de datorie financiară prin următoarea definiție: ***Datoria financiară reprezintă o obligație contractuală certă cu valoare determinabilă, rezultată din tranzacții cu caracter de finanțare (transmitere de resurse economice), prin care entitatea se obligă să restituie numerar sau altă formă de compensare la o dată viitoare, inclusiv costurile de utilizare a finanțării și care presupune o ieșire viitoare de beneficii economice.***

Categoriile de datorii financiare, de la împrumuturile clasice în valută până la cele acordate în natură, sunt reglementate diferit din punct de vedere juridic, contabil și fiscal în RM. Datoriile financiare hibride au devenit un subiect tot mai discutat în contabilitate și audit, deoarece modul în care sunt recunoscute, evaluate și prezentate în situațiile financiare poate influența semnificativ imaginea unei entități. Tabelul 2 sistematizează aceste diferențe pe baza celor mai relevante criterii din practica autohtonă.

În esență, aceste instrumente combină caracteristici specifice datoriilor financiare cu elemente comune capitalurilor proprii. Una dintre cele mai mari provocări este clasificarea corectă: dacă un instrument financiar este recunoscut ca datorie financiară sau ca element de capital propriu. Un exemplu frecvent îl reprezintă obligațiunile convertibile, care se împart în două componente: componenta de datorie financiară, determinată inițial la valoarea justă a fluxurilor viitoare de numerar, ajustată cu rata efectivă a dobânzii; componenta de capital propriu, corespunzătoare opțiunii de conversie, recunoscută separat. Conform SNC „Capital propriu și datorii”, obligațiunile convertibile și alte instrumente hibride sunt încadrate, de regulă, la împrumuturi, fără a se separa componenta de capital propriu. În plus, acest standard nu conține prevederi specifice pentru

tratamentul distinct al acestor instrumente, ceea ce face ca ele să fie reflectate uniform de către entitățile autohtone ca datorii.

Tabelul 2. Compararea formelor de datorii financiare în funcție de natură în RM

Criteriu de comparare	Reglementare juridică	Împrumuturi bănești (clasic)	Împrumuturi în natură	Alte datorii financiare
Obiectul obligației	Codul civil	Valoarea numerarului (bani)	Bunuri fungibile (asemănătoare ca gen, cantitate, calitate)	Sume în numerar, bunuri sau echivalent financiar
Evaluare inițială	SNC „Capital propriu și datorii”	Evaluarea la valoarea nominală	Evaluarea la valoarea contabilă și valoarea de piață	Se evaluează la valoarea justă
Aplicarea taxei pe valoarea adăugată (TVA)	Codul fiscal	Nu se aplică TVA la împrumuturile în formă bănească	Se aplică TVA la valoarea de piață a bunurilor împrumutate	Poate fi aplicat TVA în funcție de tipul tranzacției (de ex. leasing)
Tratamentul fiscal privind impozitul pe venit	Codul fiscal	Se impozitează dacă rata dobânzii e mai mare ca dubla ratei CHIBOR	La suma diferenței dintre valoarea de piață și cea contractuală pot fi făcute ajustări ale TVA	Pot fi aplicate politici privind prețurile de transfer

Sursa: elaborat de autor

În practica internațională, cesionarea creanțelor comerciale prin operațiuni de factoring este frecvent analizată din perspectiva recunoașterii sau derecunoașterii activelor financiare, dar și din perspectiva datoriilor financiare ce pot rezulta din riscurile reținute de cedent. Figura 2 prezintă o comparație a tratamentului contabil al operațiunilor de factoring conform IFRS/IAS, Codului civil și SNC.

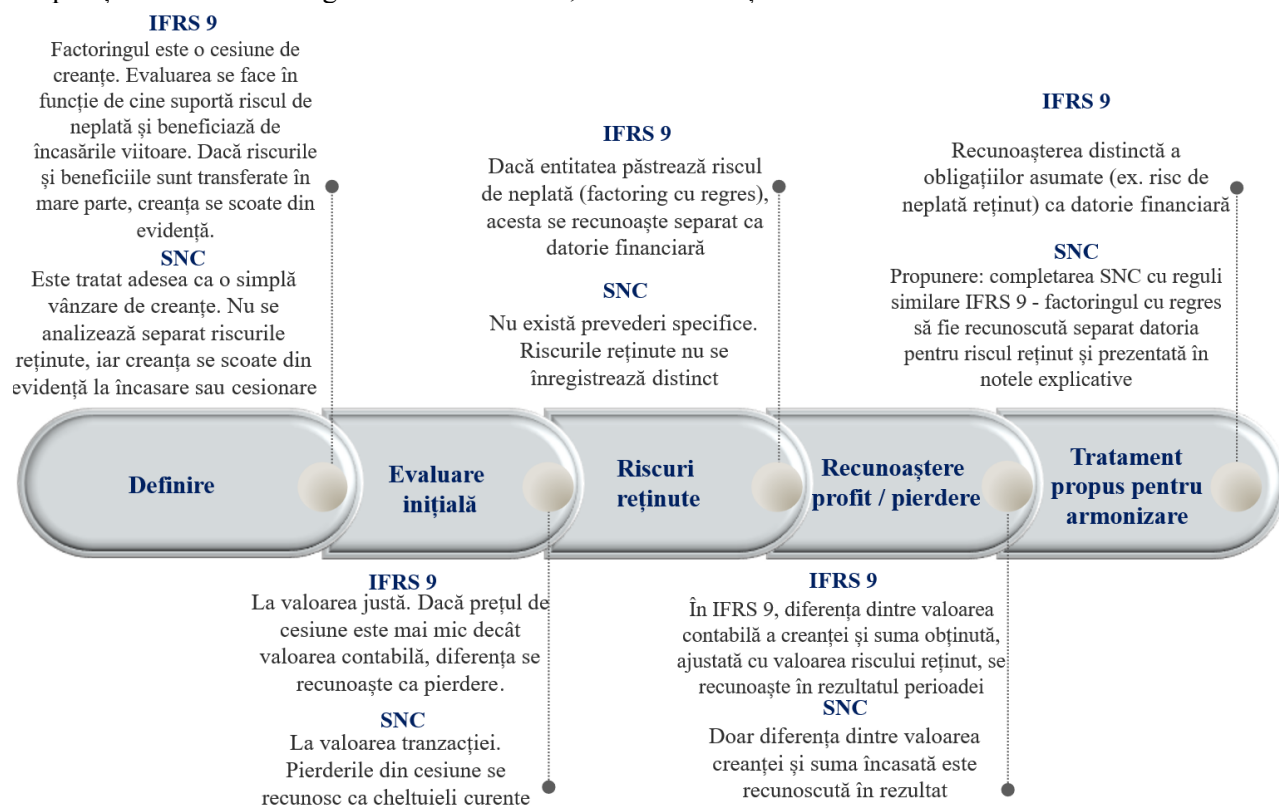

Fig. 2. Tratamentul contabil comparativ al factoring-ului

Sursa: elaborată de autor

În acest context, se propune următoarea abordare metodologică: completarea politicilor contabile ale entităților care efectuează operațiuni de factoring cu prevederi clare legate de recunoașterea și evaluarea riscurilor aferente datoriilor financiare; elaborarea unei note informative conform SNC și IFRS/IAS care să facă trimitere la tratamentul riscurilor conform prevederilor IFRS 9.

În diverse surse și practici contabile, datoriile aferente contractelor de leasing financiar sunt încadrate fie în categoria datoriilor comerciale, fie în cea a datoriilor financiare.

Având în vedere că leasingul financiar presupune plăți eşalonate, pe termen lung, însoțite de dobândă, se argumentează că o abordare mai adecvată este tratarea acestuia drept datorie financiară. În figura 3 sunt prezentate principalele diferențe dintre datoriile din leasingul financiar și cele comerciale.

Analizând informația din figură conchidem că normele contabile internaționale clasifică datoriile privind leasingul financiar ca datorii financiare, deoarece în cadrul acestora există o finanțare pe termen anumit și o datorie contractuală, care include o dobândă.

Criteriu de comparație	Leasing financiar	Datorii comerciale
Caracterul datoriei	Caracter de finanțare, asemănătoare cu un credit bancar	Datorie din tranzacții curente a activității operaționale
Baza juridică și contractuală	Contract de leasing pe termen lung	Contracte comerciale, de achiziții de bunuri/servicii de la furnizori
Recunoaștere în bilanț	Se recunoaște ca datorie financiară la valoarea actualizată	Se recunoaște ca datorie curentă, comercială la valoare nominală
Componentele datoriei	- Suma principal - Dobândă	Valoarea bunului/serviciului procurat
Termen de achitare	De obicei, au scadență mai mare de 12 luni	De regulă, achitări în perioade curente până la 12 luni (sunt excepții)
Cheltuieli de finanțare	Leasingul e generator de dobânzi	Nu include componenta de dobândă
Tratament contabil	Contabilizate ca activ de utilizare și datorie financiară, la valoarea actualizată	Contabilizate ca datorii curente, la valoarea nominală
Clasificare în bilanț	Datorie financiară pe termen lung	Datorie comercială, de obicei curente

Fig. 3. Aspecte comparative ale datoriilor privind leasingul financiar și datoriile comerciale

Sursa: elaborată de autor

În conformitate cu prevederile SNC „Capital propriu și datorii”, recunoașterea unei datorii se realizează în baza contabilității de angajamente și presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: certitudinea că, în urma decontării, va avea loc o ieșire de resurse purtătoare de beneficii economice; și posibilitatea evaluării valorii obligației într-un mod credibil.

Tabelul 3. Criterii de recunoaștere a datoriilor financiare conform reglementărilor europene și internaționale

Actul normativ	Criterii de recunoaștere
Directiva 2013/34/UE	- recunoașterea datoriilor apărute în cursul exercițiului financiar curent sau în cursul unui exercițiu precedent, chiar dacă acestea devin evidente numai între data raportării și data prezentării situațiilor financiare - recunoașterea presupune existența unei obligații certe sau estimabile, însoțită de o ieșire de resurse, fiind supusă principiului prudenței și al imaginii fidele
IFRS 9 și IAS 32	- existența un contract între entitate și o altă parte (creditor, investitor etc.) - generarea unei obligațiuni pentru entitate de a plăti numerar, transfera un alt activ financiar, sau schimba instrumente financiare în condiții nefavorabile - asumarea drepturilor și obligațiilor aferente contractului de către entitate - posibilitatea măsurării în mod fiabil a valorii obligației
US GAAP (ASC 470 – Debt)	- recunoașterea unei datorii financiare se face în baza unui contract executoriu, atunci când există o obligație prezentă, legală sau contractuală, de a genera numerar sau alte active financiare - existența drepturilor și obligațiilor prezente aferente contractului - se ia în considerare și capacitatea părților de a-și executa obligațiile contractuale

Sursa: elaborat de autor

Din reglementările prezentate în tabelul 3, rezultă că o datorie poate fi recunoscută doar în cazul în care aceasta este probabilă și măsurabilă în mod fiabil, chiar și dacă termenii exacți nu sunt încă finalizați – în

anumite cazuri, apar criterii mai stricte de recunoaștere decât în IFRS/IAS (figura 4). Analiza comparativă relevă faptul, că recunoașterea datoriilor financiare depinde nu doar de existența unui contract, ci și de caracterul executoriu al obligației, natura resurselor promise și criteriile de evaluare. În timp ce IFRS/IAS și US GAAP se bazează pe noțiuni de valoare justă și evaluare economică, reglementările contabile naționale păstrează o abordare juridică și formală, ceea ce poate conduce la tratamente diferite ale aceleiași tranzacții în plan internațional.

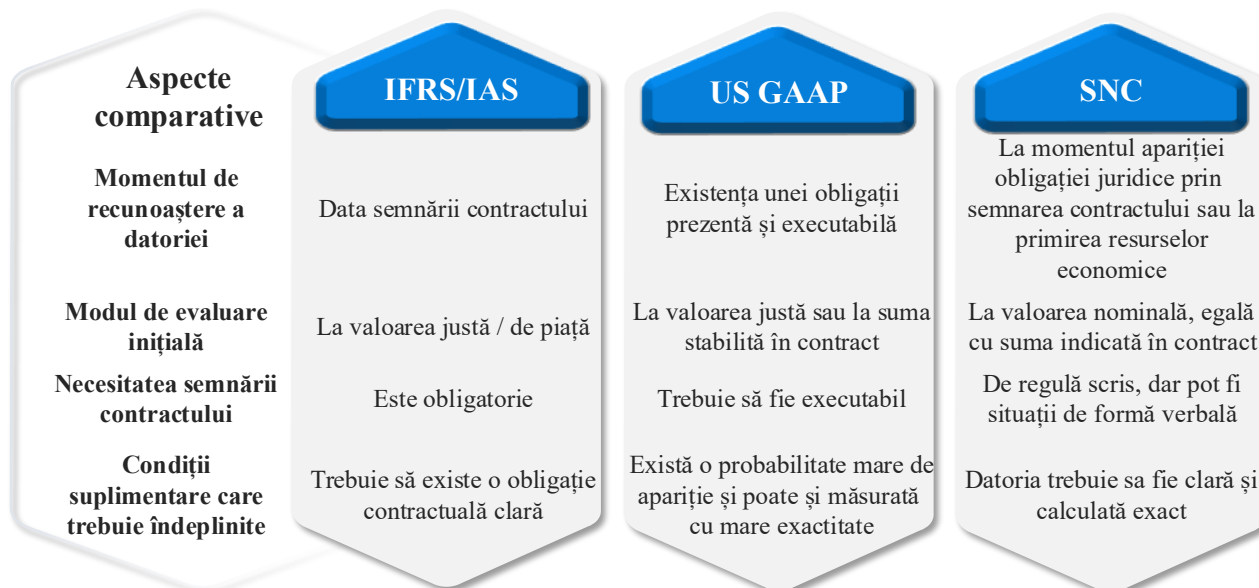

Fig. 4. Aspecte comparative ale recunoașterii datoriilor financiare conform reglementărilor naționale și internaționale

Sursa: elaborată de autor

Deși există o varietate de criterii de clasificare a datoriilor financiare, o problema legată de recunoaștere este tipul datoriei sub aspectul categoriei de timp – curentă sau pe termen lung. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” (IAS 1) clarifică momentul și condițiile în care un împrumut trebuie clasificat ca datorie curentă sau pe termen lung. Dreptul de a menține împrumutul pe termen lung depinde de îndeplinirea unor condiții contractuale, acestea trebuie să fie respectate până la data raportării, în caz contrar duce la reclasificarea împrumutului ca datorie curentă. Toate actele normative folosesc pragul de 12 luni pentru divizarea datoriilor între curente și termen lung, însă abordările diferă.

Modul de evaluare inițială a datoriilor financiare în diferite cadre legislative – IFRS/IAS, SNC, Directive UE și US GAAP variază. Totodată, există diferențe semnificative, fie la aplicarea valorii juste și a costului tranzacției în standardele internaționale, fie la aplicarea valorii nominale conform SNC.

Conform IFRS 9, instrumentele financiare trebuie clasificate și evaluate în funcție de caracteristicile instrumentului și modelul de afaceri al entității. Astfel, la recunoașterea inițială, o entitate trebuie să evalueze o datorie financiară la valoarea sa justă. Evaluarea ulterioară a datoriilor financiare conform IFRS 9 are unele particularități. Conform prevederilor IFRS 9, evaluarea ulterioară a datoriilor financiare depinde de categoria de clasificare stabilită la momentul recunoașterii inițiale.

Potrivit SNC „Capital propriu și datorii” evaluarea ulterioară a datoriilor financiare nu presupune actualizarea valorii contabile în funcție de modificările pieței sau de riscul de credit. După recunoașterea inițială, datoriile sunt înregistrate, de regulă, la valoarea nominală, fără aplicarea metodei dobânzii efective sau ajustări ale valorii juste.

Analiza reglementărilor aplicabile dobânzilor în RM evidențiază două abordări principale: *juridică și fiscală*, fiecare având criteriile și limitele sale. În sensul art. 1244 alin. (4) din Codul civil, prin dobândă se înțeleg atât sumele socotite în bani cu acest titlu, cât și alte prestații, sub orice titlu sau denumire, la care împrumutatul se obligă drept preț al utilizării împrumutului. Analiza comparativă a informațiilor prezentate în figura 5, a permis autorului să conchidă că, deși toate cele două abordări vizează același element - dobânda, ele se aplică în mod independent și complementar, având scopuri și mecanisme de aplicare diferite.

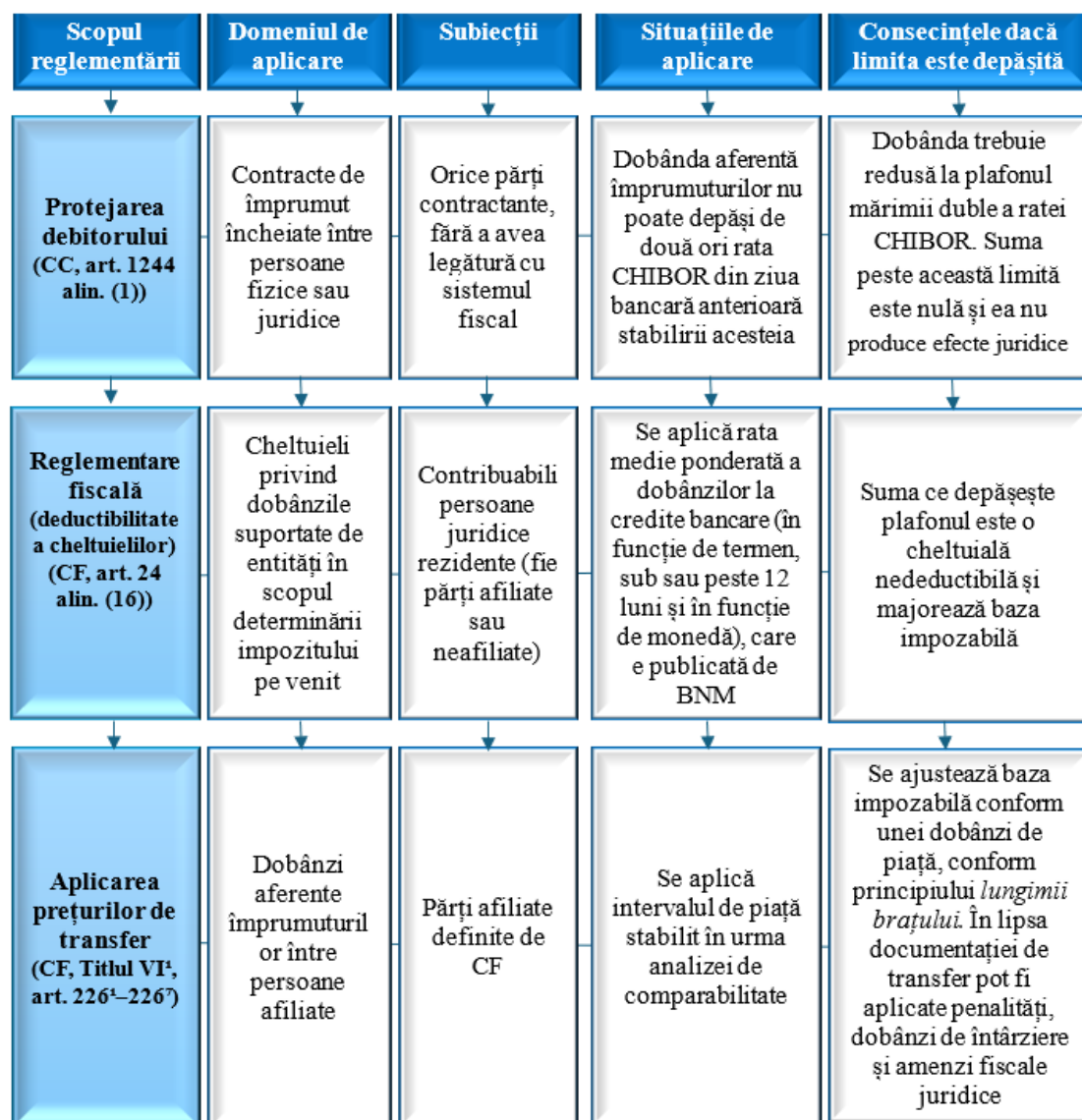

Fig. 5. Analiza comparativă a limitărilor aplicabile dobânzilor în RM

Sursa: elaborată de autor în baza Codului civil și Codului fiscal

O provocare semnificativă în practica contabilă o constituie tratamentul datoriilor generate de împrumuturi informale sau contracte verbale, în special în cadrul entităților mici sau în relații economice care se bazează preponderent pe încredere și obiceiuri comerciale locale. Codul civil recunoaște validitatea contractelor verbale, inclusiv a celor de împrumut, dacă sunt însoțite de elemente probatorii suficiente care să confirme existența acordului și a executării sale.

Autorul recomandă ca, în lipsa unui document scris, aceste împrumuturi să fie înregistrate inițial în afara bilanțului ca datorii contingente, urmând a fi recunoscute efectiv în momentul în care sunt respectate criteriile prevăzute de reglementările contabile.

Capitolul 2 „Abordări metodologice-aplicative ale contabilității datoriilor financiare” analizează problemele metodologice și practice ale contabilității datoriilor financiare, investigând impactul împrumuturilor între părți afiliate, leasingului financiar și costurilor îndatorării asupra situațiilor financiare. De asemenea, se examinează riscurile asociate utilizării prețurilor de transfer și implicațiile acestora asupra datoriilor financiare. Se recomandă modul de calcul și contabilizare a diferenelor de curs valutar ca element al costurilor îndatorării. În plus, se propun metode pentru îmbunătățirea transparenței raportării datoriilor financiare, inclusiv recomandarea unor note informative distincte pentru o apreciere justă a riscurilor financiare și a impactului acestora asupra procesului decizional.

Reglementările contabile naționale și internaționale nu conțin prevederi explicite privind modalitățile de calculare și aplicare a costurilor îndatorării. Astfel, SNC „Costurile îndatorării” a fost conceput pe baza legislației UE, având la bază Directivele UE și IAS 23 „Costurile îndatorării” (IAS 23). Analiza domeniului

de aplicare al SNC „Costurile îndatorării” evidențiază o problemă practică importantă: dificultatea de a determina sumele ce trebuie recunoscute drept costuri ale îndatorării. O diferență importantă între SNC „Costurile îndatorării” și IAS 23 este includerea în standardul național a costurilor aferente contractelor de leasing financiar, aspect absent în standardul internațional.

Problema activelor cu ciclu lung de producție ocupă un loc de bază în interpretarea corectă a SNC care prezintă un nomenclator detaliat a acestor active, în timp ce IAS 23 limitează definiția la unități de producție și unități producătoare de energie.

Analiza diferențelor de curs valutar legate de costurile îndatorării impune o comparație între prevederile SNC „Costurile îndatorării” și SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă”. Conform legislației, diferențele de curs valutar pot fi tratate similar altor elemente ale costurilor îndatorării.

Punctele problematice sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile privind diferențele de curs valutar prin prisma costurilor îndatorării sunt următoarele:

- stabilirea naturii juridice și economice a diferențelor de curs valutar în contextul costurilor îndatorării;
- întocmirea documentelor justificative;
- determinarea momentului și modalității de includere în contabilitate;
- alegerea metodelor de înregistrare adecvate;
- modul de expunere în situațiile financiare pentru utilizatori.

Comitetul pentru Interpretări IFRS/IAS (IFRIC) a analizat două metode alternative de determinare a sumei eligibile pentru capitalizare bazate pe:

- *cursul forward* care presupune comparația între mărimea cheltuielilor efective și nivelul estimat al acestor costuri utilizând un curs de schimb valutar de viitor;

- *rata dobânzii în moneda funcțională* ce impune calcularea costurilor îndatorării care ar fi fost suportate în cazul în care entitatea ar fi luat un împrumut în moneda sa funcțională.

IAS 23 nu oferă prevederi specifice pentru calculul diferențelor de curs, iar IFRIC nu oferă explicații detaliate, făcând accent pe necesitatea exercitării raționamentului profesional. În consecință, autorul a dedus următoarele:

- conform IAS 23 se capitalizează doar diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută străină care sunt considerate ajustări ale costului dobânzii ca eligibile pentru capitalizare;
- nu toate diferențele de curs sunt eligibile capitalizării, doar componenta care reflectă costul efectiv al finanțării ce poate fi capitalizată, diferența constituind cheltuieli curente;
- nu există formulă fixă de capitalizare în IAS 23.

Autorul propune următoarea formulă de calcul a diferenței de curs valutar capitalizate, care reprezintă cea mai mică valoare dintre valoarea dobânzilor calculate conform ratei dobânzii pentru creditele în valută străină recalculat cu aplicarea cursului valutar relevant și valoarea dobânzilor cu aplicarea ratei echivalente în monedă națională:

Suma diferențelor de curs capitalizabile = MIN (Diferența de curs efectivă, Diferența de dobânzi × Principal)

Modul de utilizare practică a acestei formule demonstrează posibilitatea aplicării prevederilor IAS 23 pentru calculul și capitalizarea costurilor îndatorării în cazul împrumuturilor în valută străină. Diverse concepte de reglementare cu privire la costul real al împrumuturilor sunt aplicate în plan internațional. Un element comun tuturor cadrelor legale este DAE, ca element recunoscut în definirea și încorporarea costurilor unui împrumut de fonduri. Analiza comparativă conceptului de DAE este prezentată în tabelul 4.

În baza analizei reglementărilor din tabel, autorul propune evaluarea costurilor unui împrumut, efectuarea calculului și stabilirea componentelor DAE conform contractului de finanțare și transpunerea acestora în contabilitatea financiară pentru identificarea divergențelor.

Tabelul 4. Caracteristica costurilor unui contract de împrumut conform diferitor acte normative

Aspecte de comparație	Legea privind contractele de credit pentru consumatori	IAS 23 „Costurile îndatorării”	SNC „Costurile îndatorării”
Sfera de aplicare	Consumatori - Persoane fizice	Persoane fizice care practică antreprenoriat și juridice	Persoane fizice care practică antreprenoriat și juridice conform Legii contabilității și raportării financiare
Gradul de cuprindere	Toate costurile cunoscute de consumator	Dobânzi și alte costuri suportate	Dobânzi și alte costuri aferente
Componente comune ale costurilor	Dobânda, comisioanele și taxe de acordare și administrare, conslutanță	Dobânzi, costuri cu obținerea împrumutului, amortizarea reducerilor, servicii legate de obținere	Dobânzi, costurile suplimentare aferente împrumuturilor, servicii legate de obținere
Componente individuale ale costurilor	Costuri de deschidere a contului, taxe de utilizare a mijloacelor de plată, prime de asigurare, comision de rambursare anticipată, de neutilizare	Cheltuieli din contractele de leasing financiar, diferențele de curs valutar	Dobânzi de leasing financiar, diferențele de curs valutar

Sursa: elaborat de autor

În teză sunt fundamentate modalitățile de contabilizare posibile a dobânzilor aferente unui contract de împrumut:

- cu aplicarea conturilor bilanțiere, care prevede înregistrarea sumei totale a dobânzilor în componența datoriilor financiare și/sau a veniturilor anticipate cu decontarea ulterioară la costuri/cheltuieli curente;
- fără aplicarea conturilor bilanțiere, care prevede înregistrarea sumei totale a dobânzilor în componența datoriilor contingente – în conturi extrabilanțiere și modificarea acestei sume pe măsura calculării efective a dobânzii.

În vederea evaluării mai corecte a mărimii totale a costurilor îndatorării, în teză se propune introducerea unei noțiuni noi - *costurile îndatorării manageriale*, a căror caracteristici sunt prezentate în figura 6.

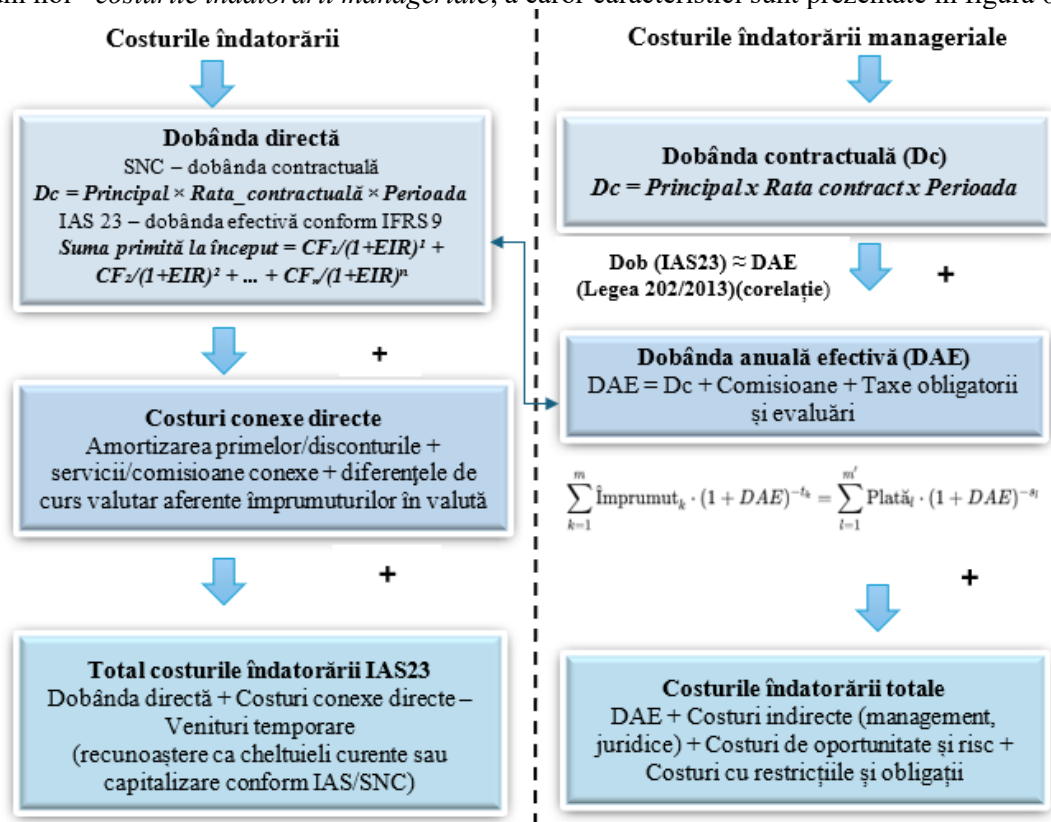

Fig. 6. Modelul integrat de evaluare și corelație a costurilor îndatorării și DAE

Sursa: elaborată de autor în baza IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării”

Unde: CF - plățile periodice (principal + dobândă + costuri/comisioane);

n - numărul total de perioade;

EIR - Rata dobânzii efective (Effective Interest Rate).

Autorul constată, că DAE și dobânda calculată conform IAS 23 se aseamănă prin faptul că ambele au la bază mecanismul actualizării fluxurilor viitoare de numerar. În RM, SNC „Costurile îndatorării” nu conține o astfel de abordare. În acest context se propune o modificare a SNC-urilor prin introducerea unor prevederi asemănătoare din IFRS 9 și IAS 23.

Pentru implementarea practică, autorul recomandă un sistem integrat de instrumente metodologice, bazat pe trei piloni fundamentali: *identificarea și structurarea costurilor, calculul ratei de capitalizare și aplicarea finală a metodologiei recomandate*. IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării” prevăd capitalizarea dobânzii și altor costuri direct atribuite achiziției sau construcției unor „active eligibile”. Autorul recomandă următoarele etape aferente capitalizării costurilor îndatorării:

1. Identificarea componenței activelor cu ciclu lung de producție. Activele eligibile necesită în mod obligatoriu o perioadă mare de timp pentru a fi pregătite pentru utilizare. Deși IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării” nu definește exact „perioadă substanțială de timp”, aceasta este acceptată ca perioada mai mare de 12 luni. Autorul argumentează că perioada sus menționată poate fi mai mică de 12 luni, bazându-se pe faptul că IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării” nu stabilesc o durată minimă concretă; există categorii de active care pot organiza procesul de construcție sau de pregătire pentru utilizarea conform destinației într-o perioadă mai mică de 12 luni; sunt frecvente cazurile în care proiectele mari durează 6-10 luni dar implică sume importante; publicațiile profesionale susțin că „perioada substanțială” este un concept relativ.

2. Calcularea costurilor îndatorării eligibile pentru capitalizare. Nu toate sumele clasificate ca și costuri cu dobânzi sunt eligibile pentru capitalizare. Astfel, eligibile pentru capitalizare se consideră doar costurile „direct atribuite” achiziției sau dezvoltării activului cu ciclul lung de producție.

3. Determinarea sumei de capitalizare pentru împrumuturile generale. Analiza literaturii de specialitate și a practicilor internaționale a permis identificarea a șapte metode principale pentru determinarea ratei medii de capitalizare care sunt bazate pe: *media aritmetică simplă, media ponderată după valoarea împrumuturilor, media ponderată după cheltuielile cu dobânzile, media ponderată după durată contractului de împrumut, media ajustată după perioada de utilizare efectivă, rata marginală, rată istorică efectivă*.

În teză se propune dezvoltarea unei metode combinate care va lua în considerare simultan următoarele elemente: valoarea împrumutului, rata dobânzii, durata utilizării și impactul financiar efectiv. **Formula de calcul a ratei medii:** $\bar{r}_{mixtă} = \Sigma(V_i \times r_i \times t_i \times \alpha_i) / \Sigma(V_i \times t_i \times \alpha_i)$.

Formulele de calcul a ratei medii pentru stabilirea costurilor îndatorării sunt prezentate în tabelul 5.

Tabelul 5. Calculul ratelor medii pentru stabilirea costurilor îndatorării

Metoda	Formula	Rezultat
Media aritmetică simplă	$\bar{R}_{simpla} = (1/n) \times \Sigma R_i$ (n – numărul total de împrumuturi; R_i – rata dobânzii aferentă împrumutului i)	9,20%
Media ponderată după valoare	$\bar{R}_{FV} = [\Sigma(V_i \times r_i)] / [\Sigma V_i]$ (V_i – valoarea împrumutului i ; r_i – rata dobânzii aferentă împrumutului i)	8,95%
Media ponderată după cheltuieli cu dobânzile	$\bar{R}_{Fc} = [\Sigma(D_i \times r_i)] / [\Sigma D_i]$ (D_i – cheltuieli cu dobânda aferentă împrumutului i ; r_i – rata dobânzii aferentă împrumutului i)	9,31%
Media ponderată după durată	$\bar{R}_{durata} = [\Sigma(r_i \times t_i)] / [\Sigma t_i]$ (r_i – rata dobânzii; t_i – durata de utilizare a împrumutului (luni/ani))	8,75%
Media după perioada de utilizare efectivă	$\bar{R}_{ajustata} = [\Sigma(r_i \times V_i \times \alpha_i)] / [\Sigma(V_i \times \alpha_i)]$ (r_i – rata dobânzii; V_i – valoarea împrumutului; α_i – coeficient de ajustare (durata efectivă / durata contractuală))	8,82%
Metoda ratei marginale	$\bar{R}_{marginală} = R_{ultima}$ (R_{ultima} – rata dobânzii aferentă ultimului împrumut contractat)	7,00%
Metoda ratei istorice efective	$R_{istorică} = (\text{Total cheltuieli cu dobânzi în perioada anterioară}) / (\text{Total împrumuturi în perioada anterioară})$	8,95%
Rata medie după durată, valoare și coeficient de utilizare (propusă de autor)	$\bar{R}_{mixta} = \Sigma(V_i \times r_i \times t_i \times \alpha_i) / \Sigma(V_i \times t_i \times \alpha_i)$ (V_i = valoarea împrumutului i (suma contractuală); r_i = rata dobânzii aferentă împrumutului i ; t_i = durata de utilizare a împrumutului i (în luni sau ani, α_i = coeficientul de utilizare efectivă a împrumutului i)	8,49%

Sursa: elaborat de autor

Autorul recomandă utilizarea unei metode combinate, care va lua în considerare următorii factori: pentru entități mici și mijlocii – metoda mediei ponderate bazate pe valoare, iar pentru entitățile mari cu proiecte complexe - metoda mixtă propusă.

4. Determinarea perioadei de capitalizare. Stabilirea acestei perioade este condiționată de modul în care s-au efectuat plăți pentru active, sunt suportate costuri ale îndatorării, în procesul de desfășurare a activităților necesare pentru pregătirea activului pentru utilizare prestabilită/vânzare.

Leasingul a devenit tot mai frecvent utilizat de entitățile economice din RM, în special în contextul în care accesul la credite bancare este adesea limitat. În dezvoltarea subiectului reglementărilor naționale aferente leasingului se conturează particularități discutabile.

Autorul a analizat sub aspect comparativ prevederile SNC „Contracte de leasing” și IFRS 16 „Contracte de leasing” în scopul stabilirii terminologiei, conținutului și corectitudinii includerii datoriilor de leasing în componența datoriilor comerciale sau a celor financiare.

Punctele controversate sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile ale costurilor unui contract de leasing țin de identificare prin definire, documentare, recunoaștere, evaluare, reflectarea în conturi contabile și prezentarea informațiilor aferente.

Unul dintre aspectele care creează incertitudini este modul de tratare a costurilor suportate de locatar. Analiza economică evidențiază că ele au trăsături comune cu cele aferente contractelor de credit: rambursarea în rate fixe, includerea unei dobânzi și dependență financiară față de finanțator. Aplicând raționamentul profesional și principiul prevalenței naturii economice asupra formei juridice, rezultă că aceste datorii trebuie recunoscute în funcție de conținutul economic real al contractului. Natura economică a obligației trebuie să stea la baza tratamentului contabil, ceea ce justifică, în anumite cazuri, clasificarea datoriilor privind leasingul fie ca datorii financiare, fie ca datorii comerciale. Modul de recunoaștere a tranzacțiilor de leasing conform normelor naționale și internaționale sunt prezentate în tabelul 6.

Tabelul 6. Tratamentul contabil comparativ al tranzacțiilor de leasing

Indicator	SNC „Contracte de leasing”	IFRS 16 „Contracte de leasing”	Comentarii
Leasing financiar			
Activul care se recunoaște	Imobilizare corporală la cost de intrare	Activ aferent dreptului de utilizare	Are loc o schimbare conceptuală de la „activ deținut” la „drept de utilizare”
Valoarea la care se recunoaște activul	Cost de intrare = principalul + valoarea reziduală garantată + costuri directe	Cost de intrare = valoarea inițială a datoriei + plăți anticipate + costuri directe + costuri de restaurare	Se face o extindere prin faptul că se includ mai multe elemente în cost
Tipul și mărimea datoriei recunoscute	Datorie pe termen lung. Mărimea este la valoarea principalului + valoarea reziduală	Datorie de leasing. Mărimea este egală cu valoarea actualizată a plăților	Actualizare obligatorie a sumelor deoarece IFRS 16 impune folosirea valorii actualizate
Leasing operațional			
Modul de tratare a activului	Se recunoaște în evidența extrabilanțieră	Recunoaștere în bilanț ca drept de utilizare	Schimbare de bază prin trecerea la prezentarea în bilanț
Cheltuieli recunoscute	Sunt recunoscute ca cheltuieli privind leasingul	Se recunoaște ca cheltuieli privind amortizarea și ca cheltuieli privind dobândă	Se modifică modul de recunoaștere a cheltuielilor de întreținere, amortizare și cheltuieli privind dobândă
Înregistrarea contabilă	Se reflectă ca cheltuieli privind locațiunea	Se contabilizează ca activ sub formă de drept de utilizare	Modificarea completă a înregistrărilor
Prezentarea în bilanț			
Activul (leasing financiar)	În cadrul imobilizărilor corporale	Se prezintă distinct. Sau cu activele similare deținute în proprietate	Flexibilitate deoarece IFRS 16 permite prezentare separată
Activul (leasing operațional)	Extrabilanțier	Se prezintă în bilanț	Se face o schimbare importantă prin înregistrarea în bilanț
Modul de recunoaștere a datoriei	Datorii pe termen lung la valoarea principalului + valoarea reziduală	Datorii privind leasingul financiar la valoarea actualizată a plăților	Se asigură o transparență prin prezentare separată a datoriilor privind leasingul

Sursa: elaborat de autor

De remarcat că, IFRS 16 nu prevede distincții pentru locatar dintre leasingul operațional și cel financiar, respectiv, toate contractele de leasing trebuie recunoscute în bilanț, prin înregistrarea simultană a unui activ de tip „drept de utilizare” și a unei datorii de leasing.

Autorul recomandă includerea acestei modalități de recunoaștere a activelor primite în leasing financiar și în SNC „Contracte de leasing”.

În plus se propune introducerea unei prevederi noi în SNC „Capital propriu și datorii” privind instrumentele financiare care combină elemente de datorie financiară și de capitaluri proprii, stabilirea regulilor de separare, prin aplicarea unui cont nou de evidență a capitalului propriu „Capital din instrumente financiare hibride”.

Prevederile legislației naționale privind componența și modul de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare sunt prevăzute de Legea contabilității și raportării financiare nr.287 din 15.12.2017 (LCRF) și SNC. În tabelul 7 sunt prezentate nomenclatorul principalelor informații aferente datoriilor financiare prevăzute de reglementările contabile naționale precum și informațiile suplimentare recomandate de către autor.

Tabelul 7. Modul de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare

Actul normativ RM	Prezentarea informațiilor obligatorii	Informații suplimentare dezvăluite în notele informative recomandate de autor
SNC „Capital propriu și datorii”	•Suma totală a creditelor bancare primite pe un termen mai mare de 12 luni •Suma creditelor bancare primite cu termenul de rambursare nu mai mare de 12 luni •Suma totală a împrumuturilor primite pe un termen mai mare de 12 luni •Suma împrumuturilor primite cu termenul de rambursare nu mai mare de 12 luni	Prezentare în note a datoriilor financiare grupate în dinamică după: a. tipul creditorilor: <i>bănci locale, bănci străine, entități afiliate, creditorii offshore, persoane fizice, etc.</i> b. valuta de evidență: <i>MDL, EUR, USD, RON etc.</i> c. forma de datorii: <i>credite, împrumuturi, leasing financiar etc.</i> d. beneficiarul efectiv: <i>nume sau lipsa</i>
Legea contabilității și raportării financiare	•Sumele datoriilor cu un termen de achitare mai mare de 5 ani •Valoarea totală a angajamentelor financiare, garanțiilor sau activelor și datoriilor contingente	Informații aferente datoriilor financiare grupate în dinamică după: a. scadențe: <i>în următoarele 12 luni, între 1-5 ani după 5 ani, cu termen de scadență expirat</i> b. analiza riscurilor c. tipuri de garanție d. analiza economică în baza indicatorilor: a) <i>Nivelul de îndatorare financiară</i> b) <i>Siguranța plății dobânzilor</i> c) <i>Expunerea la risc valutar</i>

Sursa: elaborat de autor

Analiza prevederilor reglementărilor prezentate în tabelul 8, a identificat că informațiile privind datoriile financiare nu sunt catalogate ca unele specifice în LCRF. Art.22 alin.(2) din această lege stabilește, că volumul, structura și forma de prezentare a notei explicative se stabilesc de entitate de sine stătător. Aceasta creează o contradicție între cerințele obligatorii și oferirea posibilităților reale asupra conținutului informațiilor contabile privind datoriile financiare. Aspectele particulare privind dezvăluirea informațiilor sunt prevăzute de SNC „Prezentarea situațiilor financiare” și IAS 1. Clasificarea datoriilor după termenul de scadență, caracterul și natura acestora este un element important pentru obținerea unor informații calitative transparente și comparabile.

Cercetarea se concentrează pe aspectul generării informațiilor privind datoriile financiare prin note explicative la situații financiare. Cerințele privind informațiile aferente datoriilor financiare din notele explicative se limitează la cele descrise de LCRF, fără a obliga entitățile de a prezenta informații suplimentare.

Dezvăluirea eronată și incompletă a informației privind datoriile financiare poate avea un caracter manipulatoriu. Schema „Russian Laundromat” demonstrează cum absența unor reguli stricte pentru recunoașterea împrumuturilor poate transforma instrumentele financiare normale în mecanisme de transfer ilegal de bani. În RM, regimul fiscal al împrumuturilor este reglementat printr-o abordare duală: limitarea deductibilității cheltuielilor cu dobânzile și aplicarea principiului valorii de piață în cazul tranzacțiilor între persoane afiliate. Conform art.25 alin.(2) din Codul fiscal, deductibilitatea cheltuielilor aferente dobânzilor este permisă doar în limita ratei medii ponderate a dobânzii la creditele acordate de sectorul bancar, calculată lunar de către BNM. Pe lângă această limitare de ordin general, în cazul împrumuturilor acordate între persoane

afiliate, devin aplicabile și regulile speciale privind determinarea prețurilor de transfer, reglementate în art.226 din Codul fiscal și prezentate în figura 7.

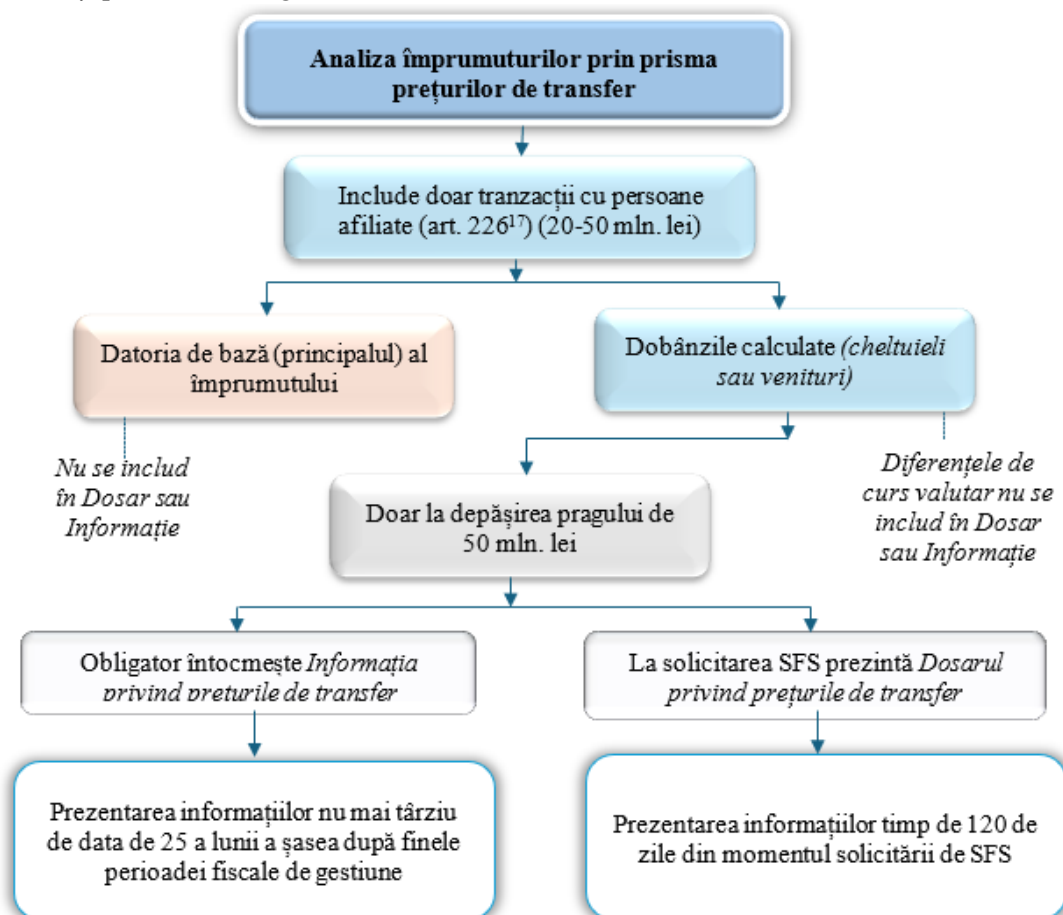

Fig. 7. Algoritmul selecției tranzacțiilor privind împrumuturile prin prisma prețurilor de transfer

Sursa: elaborată de autor în baza Codului fiscal

Autorul a analizat metodele aplicabile pentru stabilirea prețurilor de transfer la împrumuturi între părți afiliate și sursele de informații. Legislația fiscală nu conține norme explicite cu privire la aplicarea prețurilor de transfer în cazul capitalizării costurilor îndatorării. Codul fiscal permite doar ajustări care duc la majorarea bazei impozabile, fără să prevadă expres posibilitatea de a reduce veniturile impozabile, chiar dacă contribuabilul dovedește că a încasat o dobândă peste nivelul de piață.

Autorul propune introducerea unui plafon de deductibilitate a dobânzilor ca procent din EBITDA. Această metodă este aplicată de țările nordice precum Danemarca, Finlanda, Norvegia și Suedia și este conformă cu cerințele Directivei 2016/1164/UE (Directiva ATAD). De asemenea se recomandă de a reporta cheltuielilor cu dobânzile nedeductibile fiscal în baza unui plafon de 30% din EBITDA pentru o perioadă de 3- 5 ani.

Ca urmare a cercetărilor, autorul propune dezvoltarea în note explicative a indicatorilor relativi care sunt necesari pentru luarea deciziilor manageriale și apreciere risurilor financiare ale entităților autohtone (tabelul 8).

Tabelul 8. Indicatori de bază pentru analiza datoriilor financiare

Indicator	Formula de calcul	Sursa datelor	Limite recomandate	Mod de aplicare
Nivelul de îndatorare financiară (NIF)	(Împrumuturi și credite bancare + Datorii privind leasingul)/Capital propriu	Bilanț	<i>Optim</i> <1,5 <i>Acceptabil</i> 1,5-2,5 <i>Risc</i> >2,5	Gradul de finanțare bancară a entității
Siguranța plății dobânzilor (SPD)	Profit Operațional/Cheltuieli cu dobânzile	Situația de profit și pierdere	<i>Sigur</i> ≥2,5 <i>Acceptabil</i> 1,5-2,5 <i>Risc</i> <1,5	Capacitatea entității de a achita dobânzile
Expunerea la risc valutar (ERV)	Datorii în EUR+USD/Total Datorii financiare × 100	Registrul datoriilor pe valute	<i>Scăzut</i> <40% <i>Moderată</i> 40-70% <i>Ridicată</i> >70%	Vulnerabilitatea la modificarea cursurilor de schimb valutar

Sursa: elaborat de autor

Generalizând studiul asupra caracterului structural, surselor informaționale și impactului informațiilor contabile aferente datoriilor financiare, autorul concluzionează, că reglementările existente sunt insuficiente și nu corespund cerințelor informațional-decizionale ale utilizatorilor. În acest context, în teză sunt formulate recomandări privind perfecționarea cadrului normativ al contabilității și raportării financiare și diversificarea surselor de informații financiar-contabile.

Capitolul 3 „Perfecționarea auditului datoriilor financiare” examinează particularitățile și direcțiile de perfecționare și dezvoltare a auditului datoriilor financiare, analizând rolul pragului de semnificație și utilizarea lui în cadrul unei strategii de audit. Sunt evidențiate problemele surselor pentru evaluarea pragului de semnificație, a riscurilor specifice acestui domeniu și modul în care analiza financiară și procedurile de audit se îmbină reușit la elaborarea opiniilor auditorului. Se propun metode eficiente pentru auditul datoriilor financiare, prin utilizarea tabelor de comparație între pragul de semnificație și riscurile financiare aferente fiecărui tip de datorie. Autorul analizează procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare și formulează recomandări privind elaborarea unor proceduri specifice de validare și valorificare a rezultatelor auditului.

Autorul poziționează ca fiind cele mai importante aspecte în procedura de planificare: activitățile preliminare; identificarea strategiei și elaborarea planului de audit al datoriilor financiare. Procesul de planificare a auditului datoriilor financiare include nu doar acțiuni preliminare, dar și elemente strategice și proceduri operaționale ale misiunii de audit. Pentru o înțelegere mai amplă a domeniului planificării auditului datoriilor financiare, autorul vine cu propunerea identificării etapelor și formelor de activitate. Planificarea demarează cu stabilirea strategiei de audit a datoriilor financiare, care este reglementată de ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare” (ISA 300) și prezentată în figura 8.

Fig. 8. Caracteristicile strategiei de audit a datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor în baza ISA 300

Procedura de audit a datoriilor financiare are trei abordări strategice: pe grupuri, pe cicluri și pe solduri. În opinia autorului, metoda pe solduri este cea mai adecvată pentru auditul datoriilor financiare, fiind mai eficientă prin verificare directă a concordanței dintre datele contabilității și realitatea economică. Autorul a evidențiat principalele probleme actuale și modul în care acestea pot fi soluționate (tabelul 9).

Tabelul 9. Deficiențe în auditul datoriilor financiare și soluții strategice

Aspecte problematice conform ISA	Soluții oferite de modelul strategiei de audit
Identificarea insuficientă a riscurilor semnificative	Evaluarea detaliată a riscurilor specifice, adaptarea strategiei pe riscuri concrete
Planificare superficială și neadaptată clientului	Caz practic personalizat cu date reale; contracte și solduri concrete incluse în strategie
Documentare incompletă a raționamentelor profesionale	Documentul prezintă o structură completă și clară, cu toate deciziile consemnate explicit
Lipsa testării controalelor interne	Planificarea și justificarea testărilor de control; documentarea semnăturilor și aprobărilor
Neglijarea evenimentelor ulterioare și datoriilor contingente	Analiza plăților după data raportării; menționarea refinanțărilor și scrisorilor de garanție

Aspecte problematice conform ISA	Soluții oferite de modelul strategiei de audit
Coordonare deficitară a echipei de audit	Distribuirea clară a sarcinilor și implicarea unui expert evaluator pentru contractele complexe
Pregătirea insuficientă pentru inspecții externe de calitate	Modelul respectă cerințele ISA și ISQM

Sursa: elaborat de autor

În teză sunt analizate deficiențele comune din practica auditului financiar și formulate recomandări privind alinierea metodologică la cerințele ISA, creșterea calității, eficienței și trasabilității activității de audit.

Conform ISA 300 și ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă”, la elaborarea planului de audit al datoriilor financiare în funcție de specificul entității, auditorul se poate confrunta cu un șir de dificultăți, principale dintre care sunt descrise în tabelul 10.

Tabelul 10. Aspecte dificile și impactul asupra planului de audit al datoriilor financiare

Aspecte dificile depistate	Cauză frecventă observată	Impact asupra planificării auditului
Accesul dificil la informații privind datoriile financiare	Documente incomplete sau transmise tardiv	Evaluarea incorectă a riscurilor și stabilirea procedurilor relevante
Diversitatea formelor de datorii financiare	Entitatea utilizează multiple tipuri de instrumente	E necesară o analiză separată pentru fiecare tip de contract
Lipsa unor controale interne eficiente	Controlul intern mediocru sau fără separare a responsabilităților	Riscul de erori semnificative; auditorul trebuie să aplice mai multe teste
Incertitudini privind estimarea dobânzilor	Estimări subiective sau lipsă de date actualizate	Risc mare de erori și influențează mărimea și natura procedurilor
Datorii contingente omise sau evaluate incorect	Absența transparenței sau neuniformitatea completă din partea conducerii	Omisii semnificative în bilanț

Sursa: elaborat de autor

Autorul a constatat, că lipsa transparenței în furnizarea documentației constituie unul din obstacolele principale. Planificarea eficientă impune cunoașterea completă a structurii obligațiilor financiare.

Complexitatea financiară a clientului influențează efortul și resursele alocate în faza de planificare. Instrumentele precum leasingul financiar sau obligațiunile hibride necesită proceduri specializate de audit. Deficiențele în sistemul de control intern afectează direct capacitatea auditorului de a evalua riscurile semnificative. Auditorul trebuie să colaboreze cu experți în domeniul financiar pentru a înțelege modelele de evaluare. Planificarea auditului va necesita proceduri suplimentare, inclusiv scrisori de confirmare de la avocați și interviuri directe cu conducerea.

Calitatea planificării auditului este condiționată de următorii factori principali: gradul de transparență a entității; complexitatea datoriilor financiare; calitatea controlului intern; și capacitatea auditorului de a anticipa și evalua riscurile relevante. Pentru o înțelegere mai amplă a domeniului planificării, autorul formulează propuneri referitoare la identificarea etapelor și lucrărilor preliminare în planificarea auditului datoriilor financiare.

În opinia autorului, etapele de planificare a auditului datoriilor financiare trebuie să fie tratate ca o activitate complexă și strategică ce determină eficiența și relevanța întregii misiuni de audit.

O dimensiune separată a planificării o constituie interacțiunea personalizată și profesională cu entitatea auditată. În urma acestei acțiuni, auditorul trebuie să obțină un set extins de informații despre datoriile financiare, inclusiv a celor aferente părților afiliate, care oferă auditorului o perspectivă contextuală necesară pentru identificarea riscurilor semnificative. Procesul de analiză trebuie să se sprijine pe sinteza raporturilor juridice (de ex. contracte, litigii), economice (de ex. condițiile de finanțare) și financiare (de ex. clasificarea contabilă), toate fiind elemente interdependente în delimitarea riscurilor semnificative de raportare. Documentația aferentă datoriilor financiare, cum ar fi contractele de împrumut, scrisorile de garanție, planurile de finanțare, politicile interne de numerar și achitare, trebuie analizată întrucât aceasta poate reflecta practici interne sau condiții contractuale care influențează direct recunoașterea, evaluarea și prezentarea acestor datorii în situațiile financiare.

Un alt element esențial îl constituie identificarea persoanelor implicate în gestionarea datoriilor financiare, atât din cadrul entității (de ex. directorul financiar, contabilul-șef), cât și din exterior (de ex. instituțiile financiare, autoritățile de reglementare).

Datoriile financiare trebuie tratate sub aspect complex în corelație cu rezultatele obținute. Aceasta implică o analiză duală – pe de o parte, privind apartenența juridică a datoriilor la scopurile entității, iar pe de altă parte, impactul financiar al acestora în susținerea activităților care le generează.

Procesul de planificare presupune anticiparea și tratarea potențialelor deficiențe care pot afecta calitatea auditului. Organizarea ședințelor inițiale cu managementul și persoanele implicate în gestionarea datoriilor financiare contribuie la fundamentarea planului de audit. În faza inițială, este necesară formalizarea demarării auditului prin deschiderea dosarului consolidat de lucru. Delimitarea adecvată a eșantionului de audit devine o sarcină critică.

Stabilirea corectă a pragului de semnificație este importantă pentru un audit eficient al datoriilor financiare. Auditorul trebuie să se bazeze pe cadrul normativ existent și să își alinieze raționamentele profesionale la limitele impuse de legislație.

Identificarea și evaluarea factorilor calitativi din pragul de semnificație se bazează pe două tipuri de abordări: faptice (surse directe) și analitice (surse indirecte), care sunt prezentate în tabelul 11.

Tabelul 11. Surse directe și indirecte pentru apreciere pragului de semnificație în auditarea datoriilor financiare

Surse directe	Surse indirecte
Documentele primare și cele de stabilire a raporturilor juridice (contractele de împrumut/credit, extrasele din cont bancar, politicile financiare)	Calcule analitice privind poziția economico-financiară a entității
Registrele contabile sintetice și analitice	Metode și tehnici conform normelor naționale și internaționale
Situațiile financiare (informațiile privind datoriile financiare din bilanț și nota explicativă)	Componenta și cota datoriilor financiare la nivel micro și macroeconomic
Notele contabile și alte informații (calculele dobânzilor, penalităților, diferențelor de curs valutar)	Impactul datoriilor financiare asupra poziției și performanței economice-financiare

Sursa: elaborat de autor

În lucrare sunt prezentate exemple relevante de combinare a surselor directe și indirecte, făcând referire la actele de verificare a soldurilor întocmite periodic între părți. Acestea pot evidenția diferențe generate de metode diferite de contabilizare, în special privind diferențele de curs valutar, calculul penalităților sau al dobânzilor de întârziere. Pentru reducerea efectului acestor neconcordanțe, auditorul poate apela la surse indirecte care oferă o explicație logică.

Autorul constată că auditorii se confruntă cu multiple provocări: lipsa documentelor justificative, calitatea precară a controlului intern, estimările contabile incerte, confirmările externe deficitare și riscurile asociate continuității activității (tabelul 12).

Tabelul 12. Probleme și soluții recomandate privind auditul datoriilor financiare

Probleme în audit conform ISA	Proceduri recomandate	Impact asupra opiniei de audit
Calitatea insuficientă a documentelor justificative	Solicitarea confirmărilor externe, proceduri alternative	Poate genera aspecte-cheie de audit sau modificări ale opiniei
Control intern cu deficiențe	Teste de control intern, auditul tehnologiilor informaționale (IT), analize comparative	Aspecte-cheie în opinia de audit
Estimări contabile incerte	Revizuirea ipotezelor, expertiză externă	Poate duce la rezerve sau modificarea opiniei
Confirmări externe nesatisfăcătoare	Reconcilierea soldurilor prin alte surse, verificări alternative	În lipsa unor probe concludente, opinia poate fi modificată
Semnale privind continuitatea activității	Evaluarea scenariilor posibile, analiza fluxului de numerar (cash-flow-ului)	Poate impune paragraf de incertitudine sau opinie negativă

Sursa: elaborat de autor

Pentru evaluarea riscurilor legate de continuitatea activității, autorul propune aplicarea unor indicatori financiari cheie prezentați în figura 10. Acești indicatori reprezintă instrumente indispensabile în procesul de apreciere a principiului continuității activității. Analiza lichidității curente este primul semnal de alertă în evaluarea riscului de insolvență operațională.

Indicator	Formulă de calcul	Aprecierea economică	Aplicare în audit
Rata lichidității curente	Active curente / Datorii curente	O valoare sub 1,0 arată un risc de lichiditate, adică o capacitate redusă de plată	Permite analiza capacității entității de a-și achita datoriile curente
Testul lichidității imediate	(Active curente - Stocuri) / Datorii curente	Un nivel sub 1,0 arată o criză de lichiditate pe termen scurt	Este utilizat pentru analiza riscului de insolvabilitate imediată
Gradul de îndatorare	Datorii totale / Capital propriu	Un grad peste 1,5 reflectă un nivel ridicat de îndatorare și un dezechilibru financiar	Se examinează în scopul stabilirii structurii surselor de finanțare și riscurile
Acoperirea dobânzilor	Rezultatul din activitatea operațională: profit (pierdere) / Cheltuieli privind dobânda	Dacă indicatorul este sub 1,0, demonstrează că entitatea are probleme de solvabilitate	Se folosește pentru analiza capacității entității de a achita costurile îndatorării
Fluxul de numerar operațional	Cash-flow din activitatea operațională/Datorii curente	Un rezultat negativ demonstrează lipsa	Confirmă capacitatea entității de autofinanțare

Fig. 9. Indicatori financiari utilizați în auditul datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor

Analiza fluxurilor de numerar este importantă și necesară în previzionarea dificultăților financiare ale unei entități. În teză sunt sistematizate procedurile de audit și identificate sursele de informații principale dintre care sunt descrise în tabelul 13.

Tabelul 13. Programul de audit pentru controlul datoriilor financiare

Lista procedurilor de audit	Surse de informații
Examinarea aspectului calitativ al contractelor de împrumut/credit	Contractele de credit/împrumut încheiate
Verificarea soldurilor inițiale pe termene de evidență a datoriilor financiare	Înregistrări contabile, registre contabile
Analiza rambursării principalului și achitării dobânzilor	Înregistrări contabile, documente primare bancare
Verificarea datelor inventarierii cu creditorii și confirmarea soldurilor	Acte de verificare reciprocă a soldurilor, contracte
Verificarea esenței economice și corectitudinii corespondenței conturilor	Registre contabile, politici contabile

Sursa: elaborat de autor

Lista procedurilor propuse nu este exhaustivă și poate fi adaptată de către auditori în funcție de particularitățile activității entității, specificul misiunii de audit și de raționamentul profesional aplicat.

În ceea ce privește legătura dintre auditul datoriilor financiare și pragul de semnificație determinat pe baza factorilor calitativi, se subliniază riscul de a neglija contractele de credit sau împrumut aflate în apropierea acestui prag, împreună cu înregistrările contabile și informațiile aferente din situațiile financiare.

De asemenea, inventarierea soldurilor și identificarea divergențelor evidențiază importanța pragului de semnificație, mai ales în situațiile în care conturile contabile utilizate nu reflectă corect natura tranzacției.

În orice procedură de audit aplicată, auditorul trebuie să ia în considerare elementele de semnificație integrate în acest concept. Procedurile standard nu acoperă întotdeauna particularitățile întâlnite, fiind nevoie de soluții individuale, raportate la domeniul de activitate și la factorii externi.

Notele explicative, care conțin politicile contabile explicate și adaptate și informații suplimentare, devin esențiale pentru înțelegerea și verificarea corectitudinii datelor.

În multe cazuri, conducerea trebuie să ofere explicații detaliate, chiar mai ample decât solicitările standard. Pregătirea din timp a unor documente, ca suport, ajută la clarificarea situațiilor și reduce riscul de neconcordanțe. Combinația între rigurozitatea normelor și cunoașterea contextului autohton asigură auditorului baza necesară pentru emiterea unei opinii corecte și argumentate

Pentru analiza problemelor enunțate în teză, autorul aplică principiul calității multidimensionale care se referă la aspectul direct al factorilor de influență asupra probelor de audit, dar și o abordare indirectă cu impact asupra procedurilor de finalizare.

Autorul propune elaborarea și semnarea declarațiilor de validare a probelor de audit colectate care se vor aplica în procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare. Prin această activitate, auditorul confirmă autenticitatea, corectitudinea și sustenabilitatea probelor de audit, reducând riscul de audit potențial.

În teză este analizată problematica calității notei explicative la situații financiare la etapa de finalizare ca o provocare ce necesită examinare, analiză și sinteză. Procedurile de finalizare pot încorpora următoarele activități pentru a reduce riscul de audit:

- verificarea exactității și completitudinii notelor la situațiile financiare;
- evaluarea conformității cu standardele de contabilitate aplicabile (de ex. SNC, IFRS/IAS);
- asigurarea că informațiile privind datoriile financiare sunt prezentate într-o manieră clară și utilă pentru utilizatori;
- confirmarea că politicile contabile cu privire la datoriile financiare utilizate sunt adecvate și respectate;
- aprecierea raționalității estimărilor contabile și a raționamentelor profesionale aplicate;
- evaluarea dacă informațiile prezentate sunt corecte prin teste de detaliu în raport cu datoriile financiare;
- oferirea unei opinii asupra situațiilor financiare, incluzând o evaluare a notelor;
- identificarea eventualelor neconformități și recomandări pentru îmbunătățiri la etapa de finalizarea lucrărilor de audit a datoriilor financiare.

Aplicarea deplină, parțială sau neglijarea recomandărilor de audit este o decizie independentă a persoanelor responsabile, iar efectele acestora reprezintă o responsabilitate directă a conducerii entității auditate.

În conformitate cu ISA, auditul poate exprima opinii diferite a căror tipuri de bază sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 14. Categoriile opiniilor de audit în raport cu constatările efectuate în procesul de verificare

Natura constatărilor conform ISA	Tipul de opinie	Particularități de aplicare în practica autohtonă
Probele de audit obținute sunt suficiente și nu relevă neconformități semnificative	Opinie nemodificată (standard)	Se întâlnește frecvent la entitățile cu sisteme contabile bine organizate
Aspecte complexe care necesită atenția utilizatorilor, dar sunt tratate corespunzător	Opinie nemodificată cu includerea aspectelor-cheie	Aplicarea ISA 701 „Comunicarea aspectelor cheie de audit în raportul auditorului independent” în RM a început din 2017
Restricții în obținerea probelor de audit	Opinie cu rezerve sau abținere de la exprimarea unei opinii	Apar adesea din cauza documentației incomplete
Neconformități semnificative și generalizate	Opinie contrară (adversă)	Se întâlnește rar în practica autohtonă
Incertitudini majore privind continuitatea activității	Opinie modificată cu paragraf de atragere a atenției	Capătă relevanță sporită în contextul economic moldovenesc

Sursa: elaborat de autor

În opinia autorului aspectele-cheie sunt recomandate dacă în rezultatul auditului datoriilor financiare există riscuri semnificative legate de datorii mari și estimări incerte, dar ele au fost gestionate corespunzător de conducere și nu conduc la denaturări

În teză se recomandă următoarele direcții de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare poate avea loc prin:

- îmbunătățirea cadrului normativ al contabilității, raportării financiare și auditului;
- organizarea serviciului de control intern al datoriilor financiare, ale cărui activități vor fi vizate de identificarea erorilor dintr-o anumită zonă contabilă în scopul eliminării riscurilor pe viitor;
- îmbunătățirea documentației auditului datoriilor financiare și digitalizarea pregătirii și stocării documentelor;

- creșterea interesului conducerii organizației pentru efectuarea focalizată a auditului datoriilor financiare, solicitarea opiniei unui expert independent cu privire la rezultatele auditului;
- liberalizarea posibilităților auditorului să adopte o abordare individuală atunci când efectuează auditul datoriilor financiare, prin dezvoltarea și aplicarea metodelor, tehnicilor și procedeele moderne de audit.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Sinteza cercetărilor efectuate cu privire la perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare a permis formularea următoarelor **concluzii**:

1. În literatura de specialitate și practicile internaționale se conțin două abordări principale privind noțiunea de datorii financiare: *contabil-juridic și financiar-analitică*. Prima abordare tratează datoriile financiare drept obligații certe, ce au scadențe stabilite și sunt clar separate de capitalurile proprii. A doua abordare, interpretează datoriile financiare prin prisma funcționalității economice care pot avea rolul unor resurse asemănătoare capitalului propriu. Aceste două abordări demonstrează că datoriile financiare reprezintă nu doar obligații de plată, dar și instrumente prin care managementul poate lua decizii strategice și gestiona riscurile.
2. Recunoașterea și evaluarea constituie probleme importante ale contabilității și auditului datoriilor financiare. În practica contabilă autohtonă, datoriile financiare sunt recunoscute preponderent în funcție de termenul de scadență fără luarea în considerare a principiilor contabile fundamentale, iar evaluarea acestor datorii se bazează pe valoarea nominală, ceea ce diminuează transparența informațiilor și nu asigură în deplină măsură veridicitatea și comparabilitatea acestora. Analiza comparativă a SNC cu IFRS 9 care utilizează valoarea justă și actualizată, US GAAP ce aplică costul amortizat și cu Directiva 2013/34/UE care prevede evaluarea la costul istoric, arată că uniformizarea internațională nu este deplină.
3. Componenta și definiția activelor cu ciclu lung de producție și criteriile de eligibilitate pentru capitalizarea costurilor îndatorării sunt insuficient reglementate sub aspect normativ și investigate în literatura de specialitate. Conceptul de „perioadă substanțială de timp” nu este definit clar în SNC și IFRS/IAS, fiind acceptat în practică ca o perioadă de peste 12 luni fără o argumentare explicită. Nomenclatorul activelor cu ciclu lung de producție din SNC „Costurile îndatorării” este mai detaliat decât cel din IAS 23, însă ambele standarde lasă loc pentru interpretări subiective care pot genera neuniformități în practica contabilă și de audit.
4. Tratatamentul diferențelor de curs valutar aferente costurilor îndatorării prezintă multiple neclarități metodologice și normative care pot diminua calitatea raportării financiare. Lipsa unor criterii precise în SNC și IFRS/IAS pentru determinarea părții din diferențele de curs valutar care poate fi considerată ca o ajustare a costurilor îndatorării și care poate fi capitalizată creează interpretări subiective. Fluctuațiile cursurilor de schimb valutar pot influența semnificativ mărimea costurilor îndatorării.
5. Analiza realizată a arătat că există diferențe semnificative între modul de calcul al DAE conform legislației în vigoare și tratamentul contabil aplicat asupra costurilor îndatorării. În practică, multe entități nu includ în acest calcul comisioanele și alte costuri ascunse. În plus, entitățile autohtone nu aplică metoda de actualizare a fluxurilor viitoare de numerar, ceea ce afectează relevanța informațiilor contabile. O armonizare cu prevederile IFRS 9 și IAS 23, prin utilizarea dobânzii efective ar permite o reflectare mai veridică a costurilor de finanțare și ar asigura comparabilitatea informațiilor contabile la nivel național și internațional.
6. În RM, nu există o metodologie unică aplicată în practică pentru calculul ratei medii ponderate a dobânzii. În activitatea entităților se utilizează mai multe abordări, iar cercetarea a identificat șapte variante diferite, de la calculul simplu aritmetic până la metoda bazată pe rata efectivă istorică. În cadrul studiului, autorul propune o metodă combinată, care ia în considerare valoarea împrumuturilor, nivelul dobânzii, durata utilizării resurselor și efectul financiar real asupra entității. Aplicarea acestei metode asigură un rezultat mai exact și mai relevant pentru luarea deciziilor manageriale și economice.
7. Prin cercetarea efectuată s-a constatat că există diferențe între natura economică a tranzacțiilor privind leasingul financiar și modul în care acestea sunt contabilizate conform reglementărilor naționale. Leasingul financiar generează obligații similare cu datoriile financiare prin faptul că conțin: rate fixe de rambursare, dobândă explicită și dependență financiară față de creditor. Clasificarea acestora ca datorii comerciale nu reflectă realitatea economică și poate crea confuzii în interpretarea situațiilor financiare. Această problemă

influențează direct analiza poziției financiare și a riscurilor entității. Aplicarea principiului prevalenței naturii economice asupra formei juridice demonstrează clasificarea acestor datorii ca fiind financiare.

8. Studiul efectuat a relevat că IFRS 16 conține o abordare uniformă în contabilizarea leasingului, prin eliminarea distincției între leasing financiar și operațional pentru locatari. În acest standard se presupune recunoașterea în bilanț a activului sub formă de „drept de utilizare” și a datoriei privind leasingul la valoarea actualizată pentru toate contractele. Autorul consideră că această abordare contribuie la o reflectare mai clară a datoriilor financiare ale entității și face raportarea financiară mai veridică și transparentă.

9. Formatul actual al situațiilor financiare nu permite prezentarea separată a informațiilor aferente datoriilor privind leasingul, fapt care reduce utilitatea practică a acestor rapoarte. În opinia autorului este utilă elaborarea unor note informative, care ar oferi informații detaliate despre contractele de leasing și evoluția acestora. În plus, informațiile aferente datoriilor financiare sunt insuficiente pentru nevoile utilizatorilor situațiilor financiare. Cerințele din SNC se limitează strict la prezentarea valorii totale a datoriilor în funcțiile de termenele de scadență, fără a oferi informații despre beneficiarii reali, condițiile contractuale sau riscurile asociate. Acest fapt creează dificultăți pentru investitori și creditori la evaluarea corectă a riscurilor financiare ale entităților.

10. Analiza cadrului fiscal din RM a evidențiat unele neajunsuri privind controlul tranzacțiilor de împrumut între părțile afiliate. Studiul cazurilor internaționale (Laundromat, Enron, Wirecard, Parmalat) a demonstrat că lipsa unor proceduri eficiente de control și monitorizare crește riscul denaturării indicatorilor financiari dacă ratele dobânzii nu sunt stabilite la nivel de piață. Cercetarea a arătat că reglementările actuale nu asigură un mecanism eficient de prevenire a schemelor de manipulare financiară. În acest sens, autorul consideră utilă examinarea experienței europene, precum aplicarea plafonului de 30% din indicatorul economic EBITDA pentru deductibilitatea dobânzilor, prevăzut de Directiva ATAD și metoda „Comparable Uncontrolled Price” din practica OECD pentru a asigura un grad mai înalt de transparență și comparabilitate a informațiilor.

11. Investigația a relevat că diferențele dintre pragurile de semnificație utilizate în contabilitatea și auditul datoriilor financiare generează mari dificultăți în procesul de verificare și pot afecta opinia finală a auditorului. Evaluarea corectă a capacității entității de a-și continua activitatea depinde de implementarea unor indicatori financiari clari, precum lichiditatea, gradul de îndatorare, acoperirea dobânzilor și fluxul de numerar, care să permită o apreciere realistă a riscurilor în conformitate cu cerințele ISA.

12. Rezultatele cercetării au evidențiat că deficiențele de comunicare între auditor și entitatea auditată diminuează calitatea probelor obținute și pot avea impact negativ asupra înțelegerii situației reale a datoriilor financiare. Autorul concluzionează că rezultatele auditului datoriilor financiare trebuie valorificate în luarea deciziilor manageriale și economice de către toate categoriile de utilizatori interni și externi ai informației financiare.

13. Cercetarea efectuată a demonstrat că, procedurile analitice și verificarea probelor aferente auditului datoriilor financiare nu se efectuează după o metodologie unică, dar sunt adaptate de fiecare auditor în funcție de riscuri, pragul de semnificație și de specificul activității entității. În practică, lipsa documentelor primare, calitatea redusă a controlului intern și estimările care deseori sunt incerte creează dificultăți în colectarea de probe adecvate. Analiza a evidențiat că aplicarea combinată a surselor directe și indirecte permit obținerea unei imagini mai fidele asupra activității entității. La etapa de finalizare a auditului este importantă evaluarea notei explicative la situațiile financiare și efectuarea testelor privind continuitatea activității.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în analiza complexă a abordărilor naționale și internaționale privind noțiunea, clasificarea, recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare și auditarea acestora, prin dezvoltarea unei metodologii integrate și prin formularea unor soluții moderne și eficiente care să asigure aplicarea coerentă a standardelor, reducerea riscurilor și creșterea calității și comparabilității informațiilor financiare. Perfecționarea cadrului metodologic privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, în particular optimizarea procesului de recunoaștere, evaluare și auditare a acestora, va conduce la identificarea și reducerea discrepanțelor în aplicarea standardelor de contabilitate, diminuarea impactului riscurilor financiare asupra situațiilor financiare și îmbunătățirea mecanismelor de raportare. Soluțiile propuse vor permite aplicarea unor metodologii îmbunătățite de contabilizare și audit a datoriilor

financiare, facilitarea comparabilității situațiilor financiare între entități și reducerea riscurilor asociate interpretărilor neuniforme ale reglementărilor contabile și de audit. Acest fapt va contribui la creșterea fiabilității informațiilor utilizate în procesul decizional al entităților și al autorităților de reglementare și control.

Sinteza cercetărilor efectuate permite formularea următoarelor **recomandări** privind perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare:

1. Aprofundarea noțiunii de datorie financiară prin următoarea definiție: ***Datoria financiară** reprezintă o obligație contractuală certă cu valoare determinabilă, rezultată din tranzacții cu caracter de finanțare (transmiterea resurselor economice), prin care entitatea se obligă să restituie numerar sau altă formă de compensare la o dată viitoare, inclusiv costurile de utilizare a finanțării și care presupune o ieșire viitoare de beneficii economice.*
2. Pentru a ajusta realitățile din RM la practica internațională se propune completarea SNC „Capital propriu și datorii” cu două modificări. Autorul recomandă adaptarea regulilor din IAS 1 privind clasificarea împrumuturilor, astfel că identificarea ca datorii curente sau pe termen lung să nu depindă doar de data scadenței la data raportării, dar și efectele unor clauze contractuale suplimentare de amânare sau derogări (numite covenant sau waiver). De asemenea, autorul propune pentru evaluarea ulterioară aplicarea costului amortizat (rata dobânzii efective) în cazul împrumuturilor care depășesc pragul de semnificație stabilit în politicile contabile ale entității, pentru a reflecta mai corect natura economică a împrumutului și a asigura comparabilitatea informațiilor financiare.
3. Revizuirea fundamentală a SNC „Costurile îndatorării” pentru a elimina ambiguitățile și a asigura aplicarea uniformă a prevederilor acestuia în practică. Standardul necesită includerea unui nomenclator exhaustiv al costurilor îndatorării, cu explicații clare pentru fiecare element. Referințele la normele europene și internaționale trebuie incluse explicit pentru a consolida baza juridică a standardului. Clarificarea tratamentului contabil al amenzilor, penalităților și derivatelor va reduce interpretările subiective care afectează calitatea informațiilor financiare.
4. În vederea standardizării calculelor și reducerii semnificative a riscurilor de eroare în calculul ratei medii de capitalizare a costurilor îndatorării se recomandă o formulă care ia în considerație simultan valoarea împrumutului, rata dobânzii, durata și factorul de utilizare efectivă. Formula $\bar{r}_{mixtă} = \Sigma(V_i \times r_i \times t_i \times \alpha_i) / \Sigma(V_i \times t_i \times \alpha_i)$ oferă precizie ridicată, nu are complexitate excesivă și este adaptabilă la diverse contexte de finanțare.
5. Autorul propune o metodologie clară și verificabilă pentru determinarea și recunoașterea sumei diferențelor de curs valutar eligibile pentru capitalizare, bazată pe formula $\text{MIN}(\text{Diferența de curs efectivă}, \text{Diferența de dobânzi} \times \text{Principal})$. Algoritmul include etape precise de calcul și exemple practice detaliate care pot fi aplicate în practică. Metoda elimină subiectivitatea în interpretarea prevederilor și asigură respectarea principiilor contabile fundamentale.
6. În vederea prezentării fidele a situațiilor financiare și respectării realității economice a operațiunilor se propune revizuirea criteriului rigid de 12 luni pentru identificarea componentei activelor cu ciclu lung de producție. Acest concept se recomandă de înlocuit cu o abordare flexibilă care consideră specificul industrial și tehnologic modern. Autorul propune un chestionar standardizat cu 12 criterii clare de evaluare care permite identificarea corectă a costurilor îndatorării eligibile capitalizării.
7. Se recomandă dezvoltarea unei legături clare între DAE și costurile îndatorării care va elimina divergențele dintre domeniile juridic și contabil. Se propune un tabel de criterii comparative care facilitează identificarea și tratarea unitară a costurilor unui împrumut. Autorul introduce conceptul de „costuri ale îndatorării manageriale”, care integrează metodologia DAE în contabilitatea financiară și facilitează luarea deciziilor toate categoriile de utilizatori, precum și implementarea unui sistem standardizat de note informative care să conțină calculele ratei de capitalizare, procedura de capitalizare a diferențelor de curs valutar și impactul costurilor îndatorării asupra rezultatului fiscal.
8. Se propune modificarea tratamentului contabil al tranzacțiilor de leasing financiar:
 - recomandarea pentru entitățile autohtone a două variante: completă - pentru entitățile mari, care prevede recunoașterea activelor la locatar sub formă de drept de utilizare și a datoriei la valoarea actualizată; simplificată - pentru IMM-uri, care presupune recunoașterea activelor și datoriilor aferente leasingului în

funcție de pragul de semnificație al valorii activelor primite în leasing financiar, stabilit în politicile contabile ale entității;

- modificarea SNC „Capital propriu și datorii” prin reclasificarea datoriilor privind leasingul financiar în datorii financiare. Se va aplica principiul prevalenței naturii economice pentru toate contractele care conțin componente de dobândă și rate fixe de rambursare. Modificarea va alinia practica națională cu normele internaționale și va asigura comparabilitatea situațiilor financiare;
- introducerea în Planul general de conturi contabile a două conturi de evidență a datoriilor financiare: „Datorii pe termen lung privind leasingul financiar” și „Datorii curente privind leasingul financiar”. Aceste conturi vor asigura generalizarea informațiilor necesare pentru contabilizarea și prezentarea informațiilor privind leasingul financiar în situațiile financiare.

9. În scopul standardizării practicilor contabile și raportării financiare a entităților din RM se propune:

- elaborarea unor note informative la situațiile financiare, care să includă: natura contractelor de leasing, durata acestora, opțiunile de cumpărare și restricțiile impuse, metodele de recunoaștere și evaluare a datoriilor privind leasingul, perioadele specifice de aplicare și tratamentul diferențelor de curs valutar, calcularea dobânzii, urmărirea soldurilor etc.;
- includerea în bilanț a doi indicatori distincți privind datoriile pe termen lung și curente aferente leasingului financiar în cadrul datoriilor financiare. Acești indicatori sunt rezonabili în cazul în care datoriile privind leasingul depășesc pragul de semnificație prevăzut în politicile contabile ale entității. Se recomandă modele de note informative specifice care să prezinte maturitatea datoriilor, ratele dobânzilor și plățile viitoare pe ani.

10. În vederea alinierii la practicile europene și reducerii riscurilor de erodare a bazei impozabile se recomandă revizuirea legislației fiscale în domeniul prețurilor de transfer cu privire la dobânzile capitalizate:

- costurile îndatorării capitalizate în active să fie incluse în lista de control fiscal, dar la un plafon de 30% EBITDA la momentul recunoașterii cheltuielilor prin amortizare. Autorul recomandă operarea unor modificări în Codul fiscal prin aplicarea principiului lungimii brațului și pentru dobânzile capitalizate în cadrul tranzacțiilor între persoane afiliate, nu doar pentru cele recunoscute ca cheltuieli;
- reportarea cheltuielilor cu dobânzile care depășesc plafonul stabilit de Codul fiscal în anii următori pe o durată de maximum 5 ani, cu menținerea excepțiilor pentru entitățile din sectorul financiar reglementat.

11. În scopul evaluării corecte a profilului de risc al entității și pentru a asigura o comparație a performanțelor între entități din același sector se propune introducerea obligatorie în nota explicativă a trei indicatori financiari specifici datoriilor financiare: *Nivelul de îndatorare financiară (NIF)*, *Siguranța plății dobânzilor (SPD)* și *Expunerea la risc valutar (ERV)*. Acești indicatori vor fi calculați conform formulelor standardizate și vor include pragurile de risc (optim, acceptabil, ridicat) pentru fiecare indicator în parte. Implementarea va fi obligatorie pentru entitățile cu datorii financiare care depășesc pragul de semnificație stabilit în politicile contabile și va fi supusă verificării prin audit extern.

12. Se propune adoptarea modelului de strategie elaborat de autor ca un instrument standardizat pentru planificarea auditului datoriilor financiare. Strategia trebuie să includă obiectivul auditului, identificarea și evaluarea riscurilor specifice cu exemple concrete, pragul de semnificație cu fundamentare prin sursele directe și indirecte, evaluarea continuității activității prin indicatori financiari, abordarea auditului combinat, natura și întinderea procedurilor, planificarea testărilor de control, coordonarea echipei și verificarea evenimentelor ulterioare. Pentru perfecționarea aplicării strategiei, se va implementa conceptul de abordare bazată pe separarea datoriilor financiare pentru examinare detaliată într-un mediu separat și aplicarea metodei SMART în elaborarea obiectivelor.

13. Se recomandă aplicarea metodologiei elaborate de autor pentru soluționarea problematicei corelației dintre pragul de semnificație din contabilitatea financiară și cel din auditul datoriilor financiare. Metodologia se bazează pe clasificarea surselor directe și surselor indirecte și va include tabelul de comparație a valorilor absolute pentru determinarea pragului optim și utilizarea raționamentului profesional a procedurilor selectate și probelor de audit colectare.

14. Pentru evaluarea riscurilor legate de continuitatea activității se recomandă implementarea sistemului de indicatori financiari, cum ar fi: rata lichidității curente, testul lichidității imediate, gradul de îndatorare,

acoperirea dobânzilor și fluxul de numerar operațional. Acești indicatori vor asigura controlul respectării echilibrului în gestionarea datoriilor financiare și capacității entității de a-și onora datoriile.

Originalitatea cercetării reiese din modul inovator care abordează problematica contabilității și auditului datoriilor financiare, prin prisma armonizării SNC cu IFRS/IAS și Directivele UE. Valoarea adăugată a lucrării rezidă în analiza comparativă și aplicativă a unor domenii ce sunt insuficient cercetate în RM, precum tratamentul contabil al tranzacțiilor privind leasingul financiar, recunoașterea și capitalizarea costurilor îndatorării, reflectarea diferențelor de curs valutar și aplicarea reglementărilor privind părțile afiliate și prețurile de transfer. Totodată, cercetarea oferă soluții metodologice aplicabile pentru îmbunătățirea procesului de audit, inclusiv pentru testarea și documentarea probelor aferente acestora.

Limitele cercetării

Cercetarea conține unele limite care urmează a fi luate în considerare la interpretarea rezultatelor. Analiza a fost realizată în principal în baza legislației contabile, de audit și fiscale din RM, IFRS/IAS, ISA, Directivele UE. O altă limită constă în investigarea preponderentă a datoriilor financiare care sunt întâlnite mai frecvent în practica entităților din RM, iar alte instrumente mai complexe au fost cercetate doar la nivel conceptual.

Direcții viitoare de cercetare

Având în vedere complexitatea și dinamica reglementărilor și practicilor privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, se consideră că cercetările viitoare ar trebui să se concentreze pe următoarele direcții majore:

- *Evaluarea și reflectarea datoriilor financiare în criptomonede.* Cercetările viitoare ar putea analiza aplicabilitatea prevederilor IFRS 9 și IAS 21 „Efectele variației cursurilor de schimb valutar” la aceste instrumente, precum și modul prin care SNC ar putea fi ajustate pentru a reflecta corect obligațiile stabilite în criptomonede;
- *Contabilizarea și auditul instrumentelor financiare hibride.* Este necesară o abordare comparativă și aplicativă între SNC, IFRS/IAS, US GAAP și Directivele UE pentru a identifica soluții metodologice cu privire la interpretările defectuoase instrumentelor hibride și care ar spori transparența și comparabilitatea informațiilor financiar-contabile;
- *Tratamentul contabil al tranzacțiilor de cesiune, restructurare și modificare a datoriilor financiare.* Cercetările viitoare ar viza aplicabilitatea IFRS 9 care conține reguli privind derecunoașterea și reclasificarea. Adaptarea pentru practica autohtonă ar aduce claritate asupra contabilizării și impozitării operațiunilor de tip cesiune a datoriilor financiare și/sau renegociere a termenilor contractuali;
- *Impactul inteligenței artificiale asupra contabilității și auditului datoriilor financiare.* Implementarea tehnologiilor de inteligență artificială utilizate la contabilizarea datoriilor financiare, testarea și analiza probelor de audit, sistematizarea și generalizarea documentelor poate schimba radical modul de obținere a informațiilor și de verificare a acestora în procesul exercitării misiunilor de audit.

BIBLIOGRAFIE

1. ARMSTRONG, Ch.; W. GUAY și J. WEBER. The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of Accounting and Economics*. Online. 2010, 50 (2–3), pp. 179-234. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165410110000418> [accesat 2025-01-08].
2. BĂDICU, Galina și Natalia CHIPER. Aspecte contabile și fiscale privind datoriile financiare. *Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători*. Online. Chișinău: ASEM, 2019, pp.76-80. ISBN 978-9975-75-950-2. Disponibil: Repozitoriul Academiei de Studii Economice din Moldova (IREK ASEM), https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/547/Badicu_G_Chiper_N_%20conf_con_15.03.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2025-01-09].
3. BUCUR, Vasile; Galina BĂDICU și Natalia DRAGOMIR. Aspecte ale recunoașterii, evaluării și contabilizării costurilor îndatorării. Online. *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*. 2015, nr. 1, pp. 40-55. ISSN 1857-1433. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/40133 [accesat 2025-01-06].
4. Cod Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Online. *Monitorul Oficial*, nr. 62 art. 522, 18-09-1997. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148181&lang=ro# [accesat 2025-05-20].
5. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002. Online. *LEGIS*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147850&lang=ro [accesat 2025-01-08].
6. *Contabilitatea întreprinderii*. Chișinău: Editura Cartier, 2021. ISBN 978-9975-86-456-5.
7. *FASB. Accounting Standards Codification*. Online. Disponibil: <https://asc.fasb.org/470/tableOfContent> [accesat 2025-01-09].
8. DOLGHI, Cristina. Approaches regarding the configuration of audit quality management in the context of the new regulations. Online. In: *Modern paradigms in the development of the national and world economy*. 2023. p. 11a. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/210755 [accesat 2024-05-10].
9. GROSU, V.; L. IONESCU-FELEAGĂ; A. G. MACOVEI; M. S. CIBOTARIU; E. HLACIUC et al. The Impact of IFRS 9 Adoption on the Financial Performance and Sustainability of Romanian Credit Institutions. *Eastern European Economics*. 2024, pp. 1-22. Online. Disponibil: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00128775.2024.2368031?needAccess=true> [accesat 2025-01-12].
10. IACHIMOVSCI, A. și S. MIHAILA. Connecting the audit activity in the Republic Moldova to the new quality requirements. Online. *European Journal of Accounting, Finance and Business*, 2024, Issue 1, Vol. 12, pp. 256-264. ISSN 2344-102X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/342_3.pdf [accesat 2025-01-09].
11. *Manualul de Reglementări Internaționale de Control al Calității, Audit, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conex.* Online. IAASB. Vol. I. București, 2022. Disponibil: https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/2020-IAASB-Handbook_Volume-1_RO_Secure.pdf [accesat 2025-01-20].
12. NEDERIȚA, Alexandru. Aspecte metodologico-aplicative ale contabilității rezultatului din tranziția la noile SNC. Online. *Contabilitatea: auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță*, 2 aprilie 2015, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2015, pp. 32-34. ISBN 978-9975-75-755-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/146683 [accesat 2025-01-08].
13. NEDERIȚA, Alexandru. *Probleme metodologice ale contabilității veniturilor și cheltuielilor întreprinderii*. Teza de doctor habilitat în economie. Online. Chișinău, 2007. Disponibil: <http://www.cnaa.md/thesis/7645/> [accesat 2025-03-06].
14. SAJIN, I. Aplicarea procedurilor analitice aferente decontărilor comerciale. *Economica*. 2008, nr. 1, pp. 51-55. ISSN 1810-9136.
15. SAJIN, I. și A. NEDERIȚA. *Probleme ale contabilității și auditului decontărilor comerciale*. Chișinău: ASEM, 2010. 145 p. ISBN 978-9975-75-524-5.
16. Standardele Internaționale de Raportare Financiară 2017 (Red Book). 14.01.2018. Online. *Ministerul Finanțelor*. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-2017-red-book> [accesat 2025-01-09].

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. RUSSU, Nicolai. *Specific approaches to the accounting of the costs of loan contracts in accordance with national and international regulations*. În: *European Journal of Accounting, Finance and Business*, 2022, vol. 10, pp.112-121, 0,52 c.a. ISSN 2344-102X. Indexat în: Research Papers in Economics – RePEc, Directory of Research Journals Indexing – DRJI, Open Academic Journals Index OAJI, J-Gate, ERIH PLUS, Index copernicus, Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.4316/EJAFB.2022.10215>, <file:///C:/Users/User/Downloads/2916.pdf> <https://accounting-management.ro/index.php?page=showcontent&issue=29&year=2022>

2. RUSSU, Nicolai. *Optimizing auditors' decision-making in assessing financial liability risks and managing ethical dilemmas*, În: *Journal of Financial Studies*, Vol. X, 2025, pp.375-387, 0,82 c.a., ISSN print: 2537-3714, ISSN online: 2559-1347. Indexat în: ErihPlus, CEEOL, Doaj, Google Scholar, Repec, Disponibil: <https://revista.isfin.ro/2025/05/29/optimizing-auditors-decision-making-in-assessing-financial-liability-risks-and-managing-ethical-dilemmas/>

în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

3. RUSSU, Nicolai. *Perfecționarea auditului datoriilor financiare prin dezvoltarea relației dintre pragul de semnificație și procedurile de audit*. În: *Economica*, 2023, nr. 4(126), pp.105-115, ISSN 1810-9136, 0,67 c.a., categoria B. Indexat în: Instrumentul Bibliometric Național (IBN), DOAJ – Directory of Open Access Journals, Index Copernicus, Electronic Journals Library, Open Academic Journals Index (OAJI), General Impact Factor, Global Impact Factor. Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.126.105>

4. RUSSU, Nicolai. *The impact of accounting information regarding financial liabilities on decision-making of different types*. În: *Journal of Social Sciences*, 2024, vol. 7, nr. 2, pp.37-48, ISSN 2587-3490, 0,53 c.a., categoria B+. Indexat în: Doaj, Road, Ceeol, Index Copernicus, Zenodo, Erih Plus. Disponibil: DOI: [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(2\).04](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(2).04)

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

5. COTOROS, Inga, RUSSU, Nicolai, *Study on the Impact of Post-pandemic Effects on the Quality of Accounting Information*, În: 16th SCF International Conference on “ Sustainable Development in a Global Perspective”, Istanbul/Turkiye, 28-29th April 2023, pp. 22-31. 0,58 c.a. ISBN: 978-605-72639-2-6, Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Ghazi-A-Samawi-2/publication/372951545_Investing_in_Employee_Well-being_The_Key_to_Retention_in_the_Hospitality_Industry_During_the_Post-COVID-19_Era/links/64d090a0806a9e4e5cf58298/Investing-in-Employee-Well-being-The-Key-to-Retention-in-the-Hospitality-Industry-During-the-Post-COVID-19-Era.pdf#page=27

în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

6. RUSSU, Nicolai. *Aspecte complexe ale contabilității și auditului costurilor îndatorării*. În: *Conferința științifică internațională studențească* Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători, Ed. 5, 11-12 martie 2021, Chișinău: 2021, Ediția a 5-a, pp.34-49, 0,64 c.a. ISBN 978-9975-155-12-0. Indexată în: Google scholar, IBN, Crossref, IREK, Zenodo, ExLibris, Simibol, Disponibil: DOI: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/159727

7. RUSSU, Nicolai. *Aspecte problematice aferente recunoașterii și evaluării datoriilor financiare*. În: *International scientific conference on accounting: ISCA 2021*, Ed. 10, 1-2 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2021, Ediția 10, pp. 278-285, 0,42 c.a., ISBN 978-9975-155-25-0. Indexată în: Google scholar, IBN, Crossref, IREK, Zenodo, ExLibris, Simibol. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/144774

8. RUSSU, Nicolai, GRAUR, Anatol. *Theoretical foundation of financial liabilities audit quality via a mathematical model applied to risk assessment and specific audit procedures*. În: *International Scientific Conference, "Development Through Research and Innovation" IDSC-2025*, The 6th Edition, May 16th, 2025, Chisinau, pp.399-406, 0,38 c.a., ISBN 978-9975-168-26-7 (PDF). Indexată în: Google scholar, IBN, Crossref, IREK, Zenodo, ExLibris, Simibol, Disponibil: DOI: <https://doi.org/10.53486/dri2025.49>, https://scldoct.ase.md/files/conferinte/idsc/Proceedings_IDSC_2025_r2.pdf

Teze în culegeri științifice

în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

9. РУССУ Николай, КОТОРОС, Инга. *Актуальные проблемы бухгалтерского учета курсовых валютных разниц с точки зрения методологического развития учета затрат по займам*. În: *Материалы международной заочной научно-практической конференции студентов и учащихся: Инновационный потенциал молодежи в современном мире*, Гомель, Белорусский торгово-экономический, университет потребительской кооперации, 22 апреля 2021 г., pp.197-199, 0,18 c.a., ISBN 978-985-540-581-9.

ADNOTARE

RUSSU Nicolai, „Perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare”, teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2025

Structura tezei: adnotarea, introducerea, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia (161 de titluri), 24 anexe, 145 pagini text de bază, 22 tabele și 20 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: datorii financiare, costurile îndatorării, recunoaștere, evaluare, informații contabile, situații financiare, audit, contabilitate, prag de semnificație, proceduri de audit, raționament profesional, diferențe de curs valutar, leasing financiar, împrumuturi, credite bancare, prețuri de transfer.

Domeniul de studiu: contabilitate.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-metodologică și în recomandarea unor soluții pentru contabilitatea și auditul datoriilor financiare, prin identificarea și analiza problemelor conceptuale și aplicative existente, în vederea alinierii la normele și practicile internaționale avansate și a sporirii calității și comparabilității informațiilor financiare.

Obiectivele cercetării: fundamentarea unui cadru conceptual clar privind noțiunea datoriilor financiare; identificarea factorilor problematici de bază ce influențează procesul de recunoaștere, evaluare și raportare a datoriilor financiare, analiza modului în care principiile de evaluare a datoriilor financiare din IAS 32 și IFRS 9 pot fi aplicate sau adaptate în contextul autohton, dezvoltarea metodologiei de stabilire a structurii costurilor îndatorării și contabilizare a lor în contextul obținerii diferitor tipuri de împrumuturi, precum și a recunoașterii diferențelor de curs valutar aferente acestora; analiza problemelor aferente recunoașterii și evaluării costurilor îndatorării în condițiile aplicării legislației fiscale privind prețurile de transfer și legislației civile din domeniul financiar-bancar al RM; fundamentarea economică a recomandărilor privind includerea datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare; abordarea aspectelor problematice aferente generalizării și prezentării informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare; elucidarea problemelor aferente planificării auditului datoriilor financiare și stabilirea riscurilor în cazul auditării datoriilor financiare; recomandarea unor modalități noi privind colectarea probelor de audit și stabilirea limitelor de aplicare a acestora în cazul auditului datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de eficientizare a lucrărilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestora.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în dezvoltarea metodelor eficiente de contabilizare și de auditare a datoriilor financiare printr-o abordare interdisciplinară inovatoare, care îmbină aspectele contabile, fiscale și juridice. Aceasta oferă o clarificare conceptuală și metodologică a tratamentului contabil al datoriilor financiare, precum și recomandări pentru perfecționarea reglementărilor și proceselor de raportare în contabilitate și audit.

Rezultatele științifice obținute derivă din scopul și obiectivele tezei și se referă la: dezvoltarea și aprofundarea conceptuală a noțiunii de datorii financiare; identificarea criteriilor și modalităților de recunoaștere și evaluare a diferitor categorii de datorii financiare; recomandarea unor modalități moderne de contabilizare a costurilor îndatorării; stabilirea impactului prețurilor de transfer asupra contabilității datoriilor financiare; perfecționarea modului de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare; îmbunătățirea procesului de colectare și de utilizare a probelor de audit aferente datoriilor financiare; elaborarea propunerilor privind stabilirea riscurilor de audit și pragului de semnificație la auditarea datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă constă în crearea unui set de recomandări teoretico-metodologice pentru îmbunătățirea tratamentului contabil și auditului datoriilor financiare, incluzând dezvoltarea unor criterii pentru selectarea metodelor de recunoaștere și evaluare, precum și a unor proceduri mai eficiente de audit a acestora.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute pe parcursul cercetării precum: metodologia de contabilizare a datoriilor privind leasingul ca element al datoriilor financiare, inclusiv schemele de contabilizare; utilizarea modului de calcul a ratei medii ponderate a dobânzilor aferente creditelor bancare; adaptarea unui registru detaliat pentru toate creditele; modul de determinare și de contabilizare a diferențelor de curs valutar eligibile capitalizării; reconfigurarea strategiei de planificare a auditului datoriilor financiare, au fost implementate la unele entități din RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL și First Audit International SRL.

Materialele investigației pot fi utilizate în procesul didactic al instituțiilor de învățământ și de instruire profesională cu profil economic.

ANNOTATION

RUSSU Nicolai, „Improving accounting and auditing of financial liabilities”, PhD thesis in economics, Chisinau, 2025

Thesis structure: annotation, introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (161 titles), 24 appendices, 145 pages of main text, 22 tables, and 20 figures. The results obtained are published in 9 scientific papers.

Keywords: financial liabilities, borrowing costs, recognition, measurement, accounting information, financial statements, audit, accounting, materiality threshold, audit procedures, professional judgment, foreign exchange rate differences, finance leases, loans, bank loans, transfer prices.

Field of study: accounting.

The purpose of the research is to provide a theoretical and methodological basis and recommend solutions for the accounting and auditing of financial liabilities by identifying and analyzing existing conceptual and practical issues, with a view to aligning with advanced international standards and practices and improving the quality and comparability of financial information.

Research objectives: to establish a clear conceptual framework for the notion of financial liabilities; to identify the key problematic factors influencing the process of recognition, measurement, and reporting of financial liabilities; analyzing how the principles for measuring financial liabilities in IAS 32 and IFRS 9 can be applied or adapted in the domestic context; developing a methodology for determining the structure of borrowing costs and accounting for them in the context of obtaining different types of loans, as well as recognizing the related foreign exchange rate differences; analysis of issues related to the recognition and measurement of borrowing costs under the application of tax legislation on transfer pricing and civil legislation in the financial and banking sector of the RM; economic justification of recommendations on the inclusion of finance lease liabilities in financial liabilities; addressing issues related to the generalization and presentation of information on financial liabilities in financial statements; clarifying issues related to the planning of financial liability audits and establishing risks in the case of financial liability audits; recommending new methods for collecting audit evidence and establishing the limits of their application in the case of financial liability audits; arguing for ways to streamline the work of completing financial liability audits.

The novelty and scientific originality of the results obtained consist in the development of effective methods for accounting and auditing financial liabilities through an innovative interdisciplinary approach that combines accounting, tax, and legal aspects. This provides conceptual and methodological clarification of the accounting treatment of financial liabilities, as well as recommendations for improving accounting and auditing regulations and reporting processes.

The scientific results obtained derive from the purpose and objectives of the thesis and refer to: the development and conceptual deepening of the notion of financial liabilities; the identification of criteria and methods for recognizing and evaluating different categories of financial liabilities; the recommendation of modern methods for accounting for borrowing costs; establishing the impact of transfer prices on the accounting of financial liabilities; improving the presentation of information on financial liabilities; improving the process of collecting and using audit evidence related to financial liabilities; developing proposals for establishing audit risks and the materiality threshold when auditing financial liabilities; justifying the directions for capitalizing on the results of the financial liability audit.

The theoretical significance and practical value lie in the creation of a set of theoretical and methodological recommendations for improving the accounting treatment and auditing of financial liabilities, including the development of criteria for selecting recognition and measurement methods, as well as more effective procedures for auditing them.

Implementation of scientific results. Scientific results obtained during the research, such as: the methodology for accounting for lease liabilities as part of financial liabilities, including accounting schemes; the use of the weighted average interest rate calculation method for bank loans; adaptation of a detailed register for all loans; method of determining and accounting for foreign exchange rate differences eligible for capitalization; reconfiguration of the financial liability audit planning strategy, were implemented in some entities in the RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL, and First Audit International SRL.

The investigation materials can be used in the teaching process of educational and professional training institutions with an economic profile.

АННОТАЦИЯ

РУССУ Николай, «Совершенствование учета и аудита финансовых обязательств», кандидатская диссертация по экономике, Кишинев, 2025 г.

Структура диссертации: аннотация, введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография (161 наименований), 24 приложений, 145 страниц основного текста, 22 таблицы и 20 фигур. Полученные результаты опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: финансовые обязательства, затраты по займам, признание, оценка, бухгалтерская информация, финансовая отчетность, аудит, бухгалтерский учет, порог существенности, аудиторские процедуры, профессиональное суждение, курсовые валютные разницы, финансовый лизинг, займы, банковские кредиты, трансфертные цены.

Область исследования: бухгалтерский учет.

Цель исследования заключается в теоретико-методологическом обосновании и рекомендации решений для учета и аудита финансовых обязательств путем выявления и анализа существующих концептуальных и прикладных проблем с целью приведения их в соответствие с передовыми международными нормами и практиками, а также повышения качества и сопоставимости финансовой информации.

Задачи исследования: обоснование четкой концептуальной основы понятия финансовых обязательств; выявление основных проблемных факторов, влияющих на процесс признания, оценки и отражения финансовых обязательств в отчетности; анализ того, как принципы оценки финансовых обязательств из IAS 32 и IFRS 9 могут быть применены или адаптированы в местном контексте; разработка методологии определения структуры затрат по займам и их учета в контексте получения различных типов займов, а также признания связанных с ними курсовых валютных разниц; анализ проблем, связанных с признанием и оценкой затрат по займам в условиях применения налогового законодательства о трансфертных ценах и гражданского законодательства в финансово-банковской сфере РМ; экономическое обоснование рекомендаций по включению задолженности по финансовому лизингу в состав финансовых обязательств; рассматривание проблемных аспектов, связанных с обобщением и представлением информации о финансовых обязательствах в финансовой отчетности; разъяснение проблем, связанных с планированием аудита финансовых обязательств и определением рисков при аудите финансовых обязательств; рекомендация новых способов сбора аудиторских доказательств и определение пределов их применения при аудите финансовых обязательств; обоснование направлений повышения эффективности работ по завершению аудита финансовых обязательств.

Новизна и научная оригинальность полученных результатов заключаются в разработке эффективных методов учета и аудита финансовых обязательств с помощью инновационного междисциплинарного подхода, который объединяет бухгалтерские, налоговые и юридические аспекты. Это дает концептуальное и методологическое разъяснение бухгалтерского учета финансовых обязательств, а также рекомендации по совершенствованию нормативных актов и процессов отчетности в области бухгалтерского учета и аудита.

Научные результаты, полученные в ходе исследования, вытекают из цели и задач диссертации и касаются: развития и концептуального углубления понятия финансовых обязательств; определения критериев и способов признания и оценки различных категорий финансовых обязательств; рекомендации по современным способам учета затрат по займам; определению влияния трансфертных цен на учет финансовых обязательств; совершенствования способа представления информации о финансовых обязательствах; улучшению процесса сбора и использования аудиторских доказательств, относящихся к финансовым обязательствам; разработки предложений по определению аудиторских рисков и порога существенности при аудите финансовых обязательств; обоснования направлений использования результатов аудита финансовых обязательств.

Теоретическое значение и практическая ценность заключаются в создании набора теоретико-методологических рекомендаций по совершенствованию учета и аудита финансовых обязательств, включая разработку критериев выбора методов признания и оценки, а также более эффективных процедур их аудита.

Внедрение научных результатов. Научные результаты, полученные в ходе исследования, такие как: методология учета задолженности по лизингу как элемента финансовой задолженности, включая схемы учета; использование метода расчета средневзвешенной процентной ставки по банковским кредитам; адаптация подробного реестра для всех кредитов; метод определения и учета курсовых валютных разниц, подлежащих капитализации; перенастройка стратегии планирования аудита финансовых обязательств, были внедрены в некоторых организациях РМ: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL и First Audit International SRL.

Материалы исследования могут быть использованы в учебном процессе образовательных учреждений и профессиональных учебных центров с экономическим профилем.

Nicolai RUSSU

Perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare
Specialitatea științifică: 522.02 CONTABILITATE; AUDIT; ANALIZĂ ECONOMICĂ
Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 12.09.2025

Formatul hârtiei A4, Hârtie offset.

Tipar offset.

Tiraj 50 ex.

Coli de tipar: 2,12

Serviciul Editorial-Poligrafic al Academiei de Studii Economice din
Moldova mun. Chișinău, MD-2005, str. Gr. Bănulescu-Bodoni, 61
tel.: 022 402 936